

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:

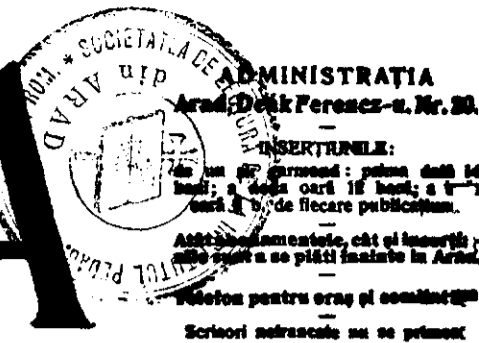
pe un an 20 cor.
pe 1/2 an 10 cor.
pe 1/4 an 5 cor.
pe o lună 2 cor.

N-ri de Duminică pe an 4 cor.

Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

TRIBUNA

Anul VIII.

NUMER de DUMINECĂ

Nr. 35.

Alegerea dela Pecica.

În cercul administrativ al Pecichei locuitorii se împart astfel:

Români	9.720
Unguri	15.093
Nemți	3.054
Slovaci	1.119
Serbi	186
Alte naționalități	611

Cercului electoral al Pecichei i-s'a mai adăugat însă trei comune române: Curtici, Macia și Micălaca, și una șvabească: Glogovaț, toate din cercul administrativ al Aradului. Și în aceste comune locuitorii sunt însă amestecați, și anume astfel:

Români	10.920
Unguri	3.596
Nemți	5.097

Se găsesc astfel în cercul electoral al Pecichei 20.604 Români, față cu 28.856 Unguri, Șvabi, Serbi și alte neamuri.

Orî și cine vede deci, că cercul Pecichei nu este românesc, și cu atât mai puțin curat românesc. Mai ales că dacă deosebirea nu e prea mare în ceea-ce privește locuitorii, apoi este cu atât mai simțitoare în ce privește alegătorii. Ungurii și Nemții au adică toți drept de votare, parte pentru-că sunt mai bogăți, ear parte pentru-că au umblat după drept, și l'au scos dacă l'au avut. Pe Români notarii nu-i înscrie pe toți, ci numai câți vrea el, ș'anume pe cei despre care știi și cred că votează după poruncă. Neșuând noi până acum parte la alegeri, fruntașii Români n'au căutat să-i lumineze pe sătenii a-și cerca dreptul de vot și a-i deprinde cum să se poarte la alegere și cui să dea votul. Va să zică: și unde am fi noi mai mulți locuitori în cerc, și acolo la început știm că greu este de rășbit. Cu deosebire din pricină că se găsesc și oameni slabi, cari se vînd pentru bani, ca niște nemernici ear alții se lasă năimiți ori înfricoșăți.

Nu le putea intra deci fruntașilor români în minte să candideze la Pecica Român cu nădejdea că de bună seama îl vor și alege. Dacă nu voiau să se facă însă vinovați că lasă neamul în amorțeală, de batjocura străinilor, cari să-l socotească drept marfă, — a trebuit să candideze.

Au candidat un bărbat tânăr, dar vrednic și inimos, pe Dr. George Popa. Și lupta — o recunoaște lumea întreagă — s'a purtat cu atâta vrednicie, că trebuie să ne umplă pe toți de bucurie. De trei-zeci de ani nu s'a mai pomenit în Pecica așa alegere: candidându-se Român naționalist. Și n'au mai văzut Pecicanii așa minune: bărbați cari în

luptele mici de toate zilele tot împerechiți au fost și s'au hărțuit unul împotriva celuilalt, cu prilejul acesta ca buni frați și credincioși tovarăși de luptă au stat unul lângă altul, făcînd din partidul național un zid nebiruit de dușmanii.

Dar nu trebuie să lăudăm noi pe harnicii Români din cercul Pecichei. Ci bine să ne însemnăm, și aci, la loc de frunte, ceea-ce mărturisesc înșiși Ungurii.

„Függetlenség“, foaia kossuthiștilor scrie următoarele:

„Lupta aceasta (dela Pecica) a întrecut cu mult pe cele de până aci. Atât ca rezultat moral cât și ca un ce interesant, ridică această alegere și o face de mare însemnătate pentru întreaga țară împrejurarea, că în cercul Pecica, acum a eșit pe teren întâia oară față cu partidele parlamentare maghiare partidul național român. Candidatul național român Dr. George Popa și-a fîntat cu demnitate locul. Partidul său a pornit la luptă cu mare forță și a întrunit 420 voturi. Un fenomen extra-ordinar de important, care e vrednic de atențiunea fie-cărui maghiar. E vorba, că partidul național român activist își încearcă aripile. Acel partid, care vestește cu glas tare, că la viitoarele alegeri generale pune patruzeci de candidați și va trimite douăzeci de deputați în parlamentul „maghiar“. Noi primim mișcările lor cu ochi mai nepreocupați: încercările și speranțele lor, la prima vedere ne păreau pripite. Dar la tot cazul merită atențiune și trebuie să preocupăm pe ori-ce politician care știe cugeta, disciplina aceea solidă, care a domnit în tabăra lor, atîpirea poporului către conducătorii săi și fanatismul care a pătruns această grupare...

„O parte dintre alegătorii erau surzi. Li s'a tot putut striga în urechi, că noi (48 iștii) dorim independența țării întregi, și binele întregii populațiuni, fără deosebire de rasă; că fericirea acestei țări înseamnă fericirea tuturor naționalităților, marea parte a Românilor nu răspundea decât cu numele lui George Popa...

Să citim apoi foile stăpânirei.

„Arad és Vidéke“ publică din condeiul publicistului maghiar Kenedi Géza un articol în care între altele zice:

„În Pecica va fi balotagiu între Herczeg Ferencz și Zlinszky István. Nenorocita acțiune a partidului Ugronist, aproape de n'a produs, că partidul național român s'ajungă combatant serios cu cel maghiar. Nu a lor este meritul, ci a partidului liberal că nu s'a întâmplat așa. Dar păcatul lor, neiertatul lor păcat este, că naționaliștilor li-a succes, a mâna pe cele două partide maghiare una împotriva alteia, într-o luptă aproape pe moarte și viață, acolo unde maghiar cu maghiar nu este iertat nici când să deie între sine un duel politic, nici când dar nici când.

Resultatul politic și moral al alegerii din Pecica prin urmare pe scurt este acesta: ambele partide maghiare, întărite, cu sentimente dușmănoase, s'ar putea zice cu steagurile aplecate au părăsit terenul luptei. Voișii și cu bucurie în suflet, numai naționaliștii Români s'au împărtășit în cerc. Și cu drept cuvînt își puteau

repetă acasă: „I-am asmuțat bine pe Ungurii; putem nădăjdui!“...

„Aradi Közlöny“ scrie;

„Cercul Pecichei care e frontiera etnică a elementului român din Ungaria și în care la trupina locuitorilor maghiari, mlădițele române și germane, dau așa zicînd stafagiul: la alegerea de astăzi a arătat că cu Români înrafiți în activitate trebuie să ne dăm seama ca și cu un factor serios. La alegerea de azi numai de câte-va voturi era vorba, ca Români s'ajungă cu candidatul lor în balotagiu față de candidatul partidului kossuthist. Și succesul acesta — căci și cu ochii închiși trebuie să recunoaștem, că din punctul de vedere al Românilor este un succes moral cel de azi — succesul acesta înseamnă aceea, că românimea intrată în activitate, știe bine să aleagă armele fanatizării, armele solidarității de rasă — împotriva maghiarimei. Dar înseamnă și altceva: aceea, că la alegerile generale se va închege o puternică gardă națională în parlament. Eată aci comitatu. Aradului: cercurile Radna, Șiria, Iosășel sunte toate cele mai expuze ținuturi românești. Dacă Români și în cercurile acestea vor pune candidați — ceea-ce e mai mult decât posibil — speranța luptei cu succes îi așteaptă. Și unde mai e comitatu Hunedoarei, unde e grosul Românimei din Ardeal?

Asta e mai ales ceea-ce-i îngrijește: grosul Românimei din Ardeal!

Pe lângă cele 25 cercuri administrative din Țeara Ungurească și 19 din Banat, Români au în Ardeal 38 cercuri administrative cu majorități puternice românești, cercuri cari ori și cât sunt ciopărtite și împărștiate în privința împărștirii de alegere, tot dau în multe părți majoritate românească, așa că dacă ne vom pregăti din vreme, candidații unguri vor păși-o mai rău de cât la Pecica: nu vor fi siliți adică numai să se supună la a doua alegere (balotagiu), ci vor cădea cum trebuie, ori cât ar cheltui... Și astfel la alte alegeri nu vom mai găsi în față Ungurii, ci unde Români sunt stăpâni pe voturi, Români să se aleagă! Așa cere cinstea românească.

R. Ș.

Ziua alegerii.

O săptămână a trecut. S'au potolit valurile sbiciuite de însuflețirea fără margini. Și când ne coborîm azi în undele liniștite ale conștiințelor noastre, avem judecata mai limpede și mai clară a măreței lupte din Vinerea trecută.

Trebuie că a fost foarte măreață. Căci eată a trecut o săptămână și dușmanii nostri furibundează încă într'una. Nu le-a plăcut. Asta e o indicație sigură că grandioasă a trebuit să fie.

Des de dimineață, Vineri, răsărise un soare strălucitor.

Noi câți-va risipiți pe satele dimprejur la 7 ore eram cu alegătorii cu tot, concentrați la gara din Arad, pe peronul căreia se plimba agitat Herczeg Ferencz, însoțit de o gardă de jidanii, cu cotoare roșii la pălărie.

Alegătorii noștri, împodobiți cu ramuri verzi de brad trec pe dinaintea lor veselii însă nu provocători, schimbând trenul spre Pecica. Aci pe peron ne zărește entuziastul avocat din Vêrșeț Dr. Aurel Oltean, care aleargă spre noi, stringându-ne transportat mâna.

Sosim în Pecica. La o lungă depărtare auzim tot mai clar și puternic cu cât ne apropiem, expansiunea însufleșirii taberei noastre, care dominează peste celelalte partide ce par că veneau la înmormântare. Când s'oprește trenul un frenetic »Să trăiască George Popa« răsună și din tren și de pe peron.

În fruntea sutelor de flăcăi din Pecica, ne aștepta cel mai neobosit dintre toți Dr. Ioan Suciș, severul și agilul nostru comandant.

Intrăm în Pecica. Nu cu trăsurile ce ne așteptau, ci pe jos. Mulțime enormă ni s'alătură. La fiecare colț de stradă cu zecile și sutele de femei, tinere fete, a căror ochi ardeau de un foc sublim, și băieți cu droaia.

Răsună accentele cântecului scump tuturor inimilor românești, cântecului nostru național »Deșteaptă-te Române«. Când înceată pe un moment cântecul, acum din mii de pepturi iase strigătul »Trăiască George Popa«.

Ajungem în sfârșit în lagărul nostru, vasta curte a părintelui Ștefan Tămășdan, unde s'aflau deja alegătorii din Pecica românească și cei sosiți cu o zi mai înainte din Curtici și Macea. Ei ne ies înainte, cu ramure verzi de stejar, țeranii își dau mâna și ne contopim cu toții într'o însuflețire fără margini.

Candidările.

Fruntașii celor trei partide ce stăteau față în față, prezentaseră de cu seară, listele

de candidare președintelui alegerii Varjassy Árpád.

Partidul național român își înzINUASE de președinte la comisiunea de votizare I-ă pe Dr. Dimitrie Barbu și Petru Tămășdan la comisiunea doua pe Dr. Aurel Novac și Petru Dragoș.

Lista noastră de candidare a fost iscălită de următorii alegători: Dr. Lazar Ghebeș, Vasile Ciorogar, Alexa Apătean, Iuliu Luțai, Dimitrie Alexei, Dimitrie Șiclov, Trăilă Teretean, Nicolae Dragoș, Arsa Novac, Iuon Bălaș, Sava Tămășdan, Trăilă Teretean, Constantin Tămășdan, Dr. Dimitrie Barbu, George Șiclov, George Tămășdan, Sava Rotăriu și Nicolae Imbriane. Ca martori au scris lista: Sever Bocu și Octavian Tămășdan.

Toate trei candidările, fiind corespunzătoare legii, au fost admise din partea președintelui.

Ni s'au dat apoi și nouă ca și celorlalte partide 20 de paspartou-uri, pentru liberă trecere peste cordoanele militare și alte 6 paspartouri reprezentanților presei. Căci fost-a în Pecica reprezentat chiar și »Bunul econom«. Și să nu se supere »Gazeta Transilvaniei« și »Drapelul« pe noi, că ne-am permis a scoate și în numele lor legitimații. Ne trebuiau oameni și am făcut cum am putut.

Sustinerea ordinii.

Pentru susținerea ordinii a fost comandată la fața locului o companie de infanteriști sub conducerea căpitanului Cioban. O companie a regimentului de husari 12 sub conducerea căpitanului Guileume. Și gendarmeria cercului concentrată a fost întreagă sub conducerea sergentului Soos.

Cele două barace ale comisiunilor de alegere erau ridicate pe piața bisericii catolice.

Începutul votării.

Funcționarii alegerii erau următorii: Președintele alegerii Varjassy Árpád, notar: Szomor István. Președintele comisiunii II: Dr. Ilie Precupaș, notar Reiner Adolf. Președinții substituți: Mezey Andor, Leitner

Pál. Notari substituți: Vrbnyi Gyula, Hallos Imre.

La ora 8 aceștia și-au ocupat locurile. Înainte de începerea votării, s'au tras sorți în privința ordinii în care să se înceapă votizarea. Rezultatul sorții a fost: I. baracă: Popa, Herczeg, Zlinszky, II baracă: Herczeg, Popa, Zlinszky.

La baraca I Pecica ungurească la a doua, Pecica românească a început votarea.

Cinci ori șeasă înși erau din Pecica românească cari se îmbulzeau la urnă să-și dea votul lui Herczeg.

Defilarea Pecchei românești.

Au urmat apoi la urnă alegătorii din Pecica românească. Defilarea lor în fața partidelor ungurești a fost impozantă. Erau peste 200 de alegători. Patru cu patru îmbrăcați în haine de sărbătoare cu ramuri verzi la pălărie. În fruntea lor pășeau falcnic Dr. Vlad și Dr. Suciș. După dînșii veneau moșnegii și bătrânii. Păreau că merg la »Forum romanum«, atâta demnitate și gravitate era în ținuta lor. Străinii stau uimiți. Partidele contrare privesc buimăcite onorifica ceată de oameni, cari au disprețuit banul, au înfruntat terorismul și au dat dovezi de adevărate caractere romane.

Dar să n'o spunem noi, să-l lăsăm pe dînșii să ni-o spună cum a fost. Eată cum scrie »Az Ujság« ziarul guvernamental la care colaborează însuși Herczeg Ferencz:

»Alegătorii de naționalitate română, au mers la vot în liniște în mod neexceptabil, doi cu doi. Singurul lor semn electoral în pălărie era proaspătă ramură de stejar. Se spune că preoții le-ar fi luat întâiu jurământul. Cert e că în privința ordinii și a disciplinei ei au fost cei dintâi. Ași putea să spun, că era plăcere să-i privești — deși nu era plăcere«.

Așa scriu Ungurii. Își poate deci face ori-cine închipuire ce măreață era priveliștea oferită de bravii Pecicani. Onoare lor!

La 10 ore raportul voturilor date era următorul:

MINERVA.*

(Zeia științelor — către învățători.)

Salutare trimiț vouă,
Cari v-ați adunat aice,
Se culegeți, după muncă.
Zărobitoare, mândre spice!

Zeul Marte, tată-al Romei
Mi-a zis dându-mi o cunună:
— »Mergi cu dânsa și'ncunună
Fiul mei — când vor fi una!«

Eu umblat-am ca pribeagă,
Rătăcind pe mândrul cer,
Căutând vecinic fiul Romei
Printre vrajă și mister.

Căci Trăian făcut-a cale,
Și-a făcut așezământ
Pentru o mândră înălțare
Astu-t neam, p'acest pământ!

Rătăcit-am în neștire,
Dorul lui purtând în sân,

Când de odată cu uimire
Auz strigăt de Român!

I-am aflat. Însă, durere!
I-am aflat toți respirați!
Purtând lupte cu străinii;
Dar luptând ca brați bărbați!

Am stat locul o vreme,
Am strigat apoi: bărbați!
Cultura e ținta voastră,
Uniți-vă frați cu frați!

Și-uniți când vești fi odată
P'ale științelor cărări,
N'o să vă mai stea în cale
Noaptea cu a ei orbări!

Dar de-odat' un imn s'aude
Blând și dulce, dulce, clar,
Și în zărea 'ndepărtată
Zeci de zeci lumini apar.

Sub o coastă adăpostită
De-o ruină seculară,
E verdeață, e lumină.
Inima, gându-mi tresare.

Mărețele legioane.
Par că le revăd în gând,

Cum să 'nșiră spre cetate
După Vulturii, rând pe rând.

Din turbata 'nvalmășeală
Văd fugind aliotmanul,
Biruința crucit-o poartă
Falcnic Jancu Sibianul.

După vreme de greu și jale
Ear apare Armonia,
Infrășiți Români Dascăli
Adunați sunt la Șiria.

Bucuria mea e mare,
Dorul meu e necuprins
Când în luptele amare
Voi sunteți, cari ați învins!

Vouă vă aduc cununa,
Căci voi mă reprezentați,
Și vă zic cu bucurie:
Salutare surorii, frați!

Salutare trimiț vouă
Fete mândre vestaline,
Cari la vatra strămoșească
Aprindeți cerești lumine,

Și cu ele-arătați calea
Cătră bunul Dumnezeu,

* S'a cedit la adun. gen. a învățătorilor Aradani (banchoși) ținută în Șiria la 29 Aug. n. a. c.

George Popa	62
Herczeg Ferencz	57
Zlinszky István	52

În vremea asta Pecica maghiară și Pecica românească continua cu votarea.

La 11 ore situația era următoarea:

George Popa	180
Herczeg Ferencz	57
Zlinsky István	158

Pecica Ungurească la 12¹/₄ a terminat votarea. Din comuna aceasta a primit 47 voturi, Zlinszky 199. Au urmat *Micălăcanii*

La 12 ore avea:

Popa	192
Herczeg	136
Zlinszky	199

voturi.

Voturile din Pecica românească țin într-una la urna II pe când la urna I se țiră ploați, cu pene roșii la pălărie, rușinați și cu privirile în pământ. Românii rătași din Micălaca. Se deschide o priveliște de o repulsiune de nedescris.

Micălăcanii erau peste 100 de înși tabăra lui Herczeg, conduși de primarul George Cozma, un burtă-verde, care și-a câștigat avere mare de când a ajuns a se înstăpâni peste bieții Micălăcani. Om fără cultură dar cu pretenții de »domn« și el, George Cozma este tipul Românului stricat și parvenit, desbrăcat de ori-ce simțământ național. El păsea în fruntea gloatei sale fără rușine, ochind în dreapta și în stânga să vadă dacă este ori nu observat de stăpânii săi. Într-astea ce se întâmplă în biserică?

Ne spune un Pecican, că amândoi preoții din Micălaca au intrat în baracă și acolo votează. Așa era. Pe ascuns intraseră în baracă cei doi preoți români din Micălaca. Să le dăm aci numele posterității: *Iustin Dascăl* și *Ioan Morariu*. Prințându-și noi de veste, grăbiseră s'aștepte pe cei doi apostoli ai neamului și bisericii lor ca să le facă o demnă primire. Și ceea-ce a urmat este sfâșietor pentru noi. S'a terfelit reverenda și cinstea preoțească, în fața străinilor, oferindu-le un aspect nespuse de trist pentru noi. Uitasem pe un moment nemernicia incomensurabilă la care s'au putut

preta acești uitați de sine și nu simțeam decât scârba și rușinea arzându-ne în față. »*Juda*« era strigătul poporului după dînșii și numai baionetele au împedecat ca în zdrențe să se facă revereanda pe care dînșii au necinstit-o. Apărați de geandarmi au putut scăpa teaferi falnicii preoți din Micălaca: *Iustin Dascăl* și *Ioan Morariu*, între afurisirile poporului indignat la culme de purtarea lor păcătoasă. Căci poporul era sedus de dînșii. Cei doi preoți și primarul din Micălaca au făcut ca peste 100 de frați ai noștri să deserneze de sub steagul național și să meargă la dușmani. Totuși 28 de înși au votat și cu noi și aceștia merită deosebit cinstea noastră căci ei s'au arătat bărbați a rezista conducătorilor păcătoși. Onoare lor!

Scene iritante.

Intr'astea pasiunile creșteau mereu.

Bărbații noștri de încredere Dr. *Dimitrie Barbu* și Dr. *Aurel Novac* aduc la cunoștința președintelui că la moara unui jidan sunt închiși mai mulți alegători de ai noștri, violați în libertatea lor personală.

Președintele *Varjassy* dă ordine sergentului de geandarmi, să cerceteze afacerea. Acesta însă să reîntoarce spunând că reclamația Românilor e *nemotivată*. Mai târziu însă s'a dovedit că era motivată.

Alt incident este provocat de inimosul nostru bărbat de încredere Dr. *Aurel Novac*, care somează pe președinte să scoată pe un domn afară din baracă. Domnul acesta era baronul *Solymosy*. Se naște un schimb de vorbe iritate între dînșii. Atunci Dr. *Novac* cu glas stentoric îi strigă baronului: »*Afară! Aici nimic n'ai de căutat*«.

În felul acesta și în altele au apărut acești vrednici Români, interesele steagului nostru național.

Ora de încheiere.

La a II comisiune de votisare președintele Dr. *Ilie Precupaș* defigă ora de încheiere de 6¹/₄.

La 7¹/₂ ore s'au enunțat apoi rezultatul:

George Popa	428
Herczeg Ferencz	802
Zlinszky Mihály	457

În chipul acesta s'a terminat alegerea aceasta memorabilă.

Intr'un viitor număr al nostru vom publica cu numele pe toți cei 429 de brași Români, cari au fost credincioși steagului național. Îi vom publica cu numele ca neam de neamul lor, și fii fiilor lor să știe că au avut părinți de omenie.

Pe cei rătașiți nu-i vom publica, nu pentru-că n'ar merita-o ci pentru-că nu vrem să rămână pătați și ca poate odată fiii lor să rosească pentru faptele părinților slabi. Pe dînșii i-am pedepsi în chipul acesta, și asta ar fi o nedreptate.

Către alegătorii Români din cercul Pecica.

Alegătorii partidului național român din cercul Pecichei sunt rugați a nu se angaja nici într-o parte căci partidul național român se va întruni cât mai curând pentru a hotărî atitudinea viitoare a alegătorilor Români!

Jandarmeria în Micălaca.

Din învecinata comuna Micălaca ne vin știri de necrezut.

Apostoli preoți de acolo *Iustin Dascăl* și *Ioan Morar*, tristele figuri ale alegerii din Pecica, nu-și cred încă rolul terminat.

Se știe că pe lângă toată presiunea dezvoltată de acești venerabili, 28 de țărani totuși au votat pentru candidatul național.

Sermanii aceștia sunt acum luați la țintă.

Eată ce cetim în ziarul »*Függetlenség*« din loc:

»Alegătorii cari au cutezat să voteze cu Dr. Popa au acum triste zile. Cei doi eminenți preoți, i-au conscriș pe alegătorii aceștia și i-au dat pradă răzbunării celei mai neauzite și revoltătoare. Adevărată goană s'a pornit împotriva acestor oameni, cari acum în fel și chip sunt terorizați ca la balotagiu să voteze cu candidatul guvernului. În sat e adevărată stare de asediu: ziua întreagă trec și vin geandarmii, pătrund în casele oamenilor și cu nesfârșite apucături îi »lucra« pe oameni. Toate acestea le face cunoscutul primar cu cruciulița de argint și cei doi preoți cu totuși demni de dânsul turburând pacea și liniștea comunei.

De judele comunal nu ne mirăm. Își teme slujba și vrea să și merite cruciulița de argint. Dar cei doi preoți de ce oare cortedesc așa ca și eșii din minți?

Și oare conzistorul român gr.-or. din Arad are cunoștință, că tocmai preoții sunt aceia, cari seamănă neghina între proprii lor credincioși, le duc geandarmii pe cap și turbură pacea comunei?

Ne arde obrazul de rușine cetind aceste șire. Un ziar maghiar, apărând poporul de păstorii săi, cari s'au făcut lupi!

Cerem și noi cu insistență ca conzistorul să-i i-a la răspundere, căci dacă sunt adevărate știrile acestea, barba trebuie rasă la astfel de preoți uitați de sine și de poziția lor.

Rușine să le fie!

Ce-a creat prin Zeul Marte,
Pre Român poporul său!

Salutare trimit vouă
Munților îmbătrâniți;
Spuneți voi cu a voastre șoapte,
Spuneți lumii și-i vestiți:

C'a trăiat la sânul vostru
Un popor mult apăsât;
Care azi din întunec
La lumină s'a nălțat!

Spuneți voi iubite vânturi
Din apus și răsărit,
Că Românul a fost Leul
Blând din fire, liniștit;

Când îns'a venit dușmanul
Și'n asalt s'a aruncat,
Făcut-a tun de mestecan
Și'n vânturi la spulberat.

Spuneți voi, isvoare line,
Voi ce seteați stămpărat
Viteazului ce din fluer
Doine mândre v'a cântat;

Spuneți voi cu murmur dulce,
Duceți vestea până'n mare:

Că trăește p'acii încă
Un vicaș de nume mare!

Spuneți voi dragi păsărele,
De prin codriți, văi și luncti,
Ce-ați cântat cu-atâta jale
Românilor Doine dulci:

Care-i doina cea din urmă
A viteazului iubit?...
Spuneți, căci voi ați păstrat-o,
Fluerul s'a risipit!...

Salutare trimit vouă
Codriți falnici, văi și munți,
Dulci isvoare, paseri mândre,
Junți, bărbați și moși cărunți!

Salutare trimit vouă
Tuturor ai mei iubiți,
Ca pururea în unire
Să lucrați când vă ntruniți!

Eu atunci prea fericită
Mânile voiu ridica
Și sub scutul lor puternic
Vă voi binecuvânta!

Nicu Stejărel.

Alegerea din Pecica și presa maghiară.

Intemplerile, cari au precedat cu atâta avânt, însuflețire și adevărată înălțare națională actul alegerii de deputat în Pecica, manifestațiunea imponentă și încrederea desăvârșită a alegătorilor români în conducătorii lor firești, a stârnit în inimile noastre atât cu ocaziunea turneului candidatului nostru prin comunele române din cercul Pecichei, cât și în ziua alegerii din acest oraș în majoritate românească, un sentiment de încurajare crescândă, — și a provocat în sufletele Românilor de pretutindeni o flacăra puternică, sacră de însuflețire nemărginită, care face să ni-se întărească convingerea noastră de pân'aci dela ruperea cu trecutul nefast și plin de desamăgire pentru cauza noastră: aceea convingere, ce mărturisim și mărturisim și acum fără sfială și hesitare, că drumul, pe care am apucat, este cel adevărat, fără încungiur, oblu, deși cam globuros și încărcat cu spinii, dar cu atât mai glorios, care are să ne conducă, fără să fim împedecați în mersul nostru pe un moment măcar, la ținta ce ni-am propus: să străbatem, fie și prin mii de jertfe și greutăți în casa țării, unde să dăm pept cu vrășmașii naționalității noastre în luptă dreaptă, legală și constituțională.

Această pornire ca de vifor a acțiunii noastre a produs un jalnic ecou în inimile acelor, cari mai mult interes au, să fim pe pace, să ne tăvălim în trândăvia politică de pân'aci, să fim pe scurt pasiviști, scriind memorande, replice, articoli de gazetă fulminanți, ca în chipul acesta să aibă stăpânirea cu cine infunda temnițele. Pe cât de zgomotos ne strigau puternicii zilei, pe când eram în pasivitate, să recurgem la lupta constituțională, și să venim în parlamentul maghiar unde ne putem plânge și spune păsurile noastre (adecă tot Turcului) cu atât mai înverșunată și desperată până la leșinare sunt acum, când vedem mișcarea noastră și proporțiile însuflețirei, care peste scurt timp va trebui să devină generală. Pentru-că știu ei, că această însuflețire, căreia ei îi zic fanaticism, are să fie acel mijloc de vrajă, care să ne creeze în comișii maghiar o gardă de campioni viguroși, întrepizi, capabili de luptă cu balaurul, care de sute de ani tot face încercări să ne înghită. Știm noi, că lupta noastră nu are să placă Ungurilor de toată culoarea și de tot soiul; știm noi, că împrejurarea, că am părăsit atitudinea de până aci, și ne-am angajat de nou la luptă neobosită, onorabilă și plină de greutate, nu poate cădea bine la inimă adversarilor noștri. Asta însă n'are să ne împoarte, n'are să ne ducă în confuziune ori să ne temem de amenințările, fulgerările și insultele lor, urmându-ne calea noastră înainte. Furtunul de astea am mai întâmpinat noi dacă nu și mai str. șnice. Este adevărat, că până acum numai presa locală și câte-va ziare din capitală mai demne de atențiune se ocupă cu acțiunea noastră. Partea cea mai mare probabil stă încă sub impresiunea momentelor deprimătoare pentru dînsa, de nu află nici un cuvânt de zis. Adevărat să fie?

„Pesti Hirlap“ dela 31 August n. sub titlul de „*Oláh kihívás*“ (provocare valahă) de asemenea se ocupă cu acțiunea noastră prin comunele române, publicând specimene din vorbirile măestre și pline de însuflețire ale diferiților oratori. Din asemănarea plastică cu povestea stropului din vorbirea d-lui Suciu, mintea ageră a autorului publicațiunii din numita foaie a mers până acolo cu explicarea acelei asemănări, că sub „versarea rîului în marea neamului românesc“ are să se înțeleagă tendința unirei tuturor Românilor de pe fața pământului (!!) sub un sceptru, într'un stat puternic! După ce termină cu considerațiunile sale asupra alegerii din Pecica, jupânul trece la analizarea broșurei noastre, (seria articolelor din nr 106—109 ai ziarului nostru retipărit sub titlul: Sistemul de guvernare în Ungaria.) Nu ne ocupăm cu părerile riscate cu un cinism revoltător și naiutate mărginită cu idiotia, căci nu voim să ne facem ridicoli.

Lăsând la o parte argumentările obicinuie în presa maghiară despre libertatea cea mare, de care ne bucurăm pe toate terenele în Ungaria, omițând din vedere afirmațiunea imbecilă că numai din renitență (!) nu voesc Români și peste tot naționalitățile să învețe limba statului, amintim numai unul din motivele principale de indignare ale ovreilor dela „Pesti Hirlap“. Li se revoltă simțul (nu știu care), pentru că Români nu zic nici odată *regele* și tot-de-una *Maiestatea*

Sa! La fine autorul se îmbată cu apă rece, și în starea aceasta constată cu vedită bucurie, că „în zădar se căznesc Români să facă șgomot, căci nu-i aude nime nici la Paris, nici la Roma nici la Bruxela“. Poate fi asta adevărat, că deocamdată dăm de urechi surde, dar nici nu intenționăm asta, ci voim hotărît ca „șgomotul“ ce facem, să fie auzit la Budapesta.

Cu mult mai obiectiv și calm este articolul prim din „*Egyetértés*“, dela 27 August. După-ce crede, că o parte din Români și azi ține morțis la pasivitate, care voeste să fie rezistență pasivă drept demonstrațiune contra ordinii de stat actuală, este silit să constate, că Români au simțit că timpul pentru a rupe cu trecutul, a sosit. După asta continuă:

«Nu cunoaștem temeinic programul, cu care Români voesc să între în lupta electorală, dar presupunem, că nu vor pași cu politica grandomană a dacoromânismului, și că nu pentru aceea se pregătesc să între în dieta maghiară, ca acolo să represinte această politică. Nici aceea nu o credem, să mențină punctul din programul lor referitor la uniunea Ardealului, pentru că dacă ar voi să tradeze acolo această tendință, atunci în parlamentul maghiar n'ar putea fi tolerați».

Spune, că Români s'a întărit în timpul din urmă numai din slăbiciunea politice de naționalității a guvernelor maghiare (tot cântecul vechi). Români s'au și folosit de timpul oportun și ocaziunea potrivită pentru agitație, în cât azi desvoaltă o acțiune intensivă, cucerind teren imens. Față de acțiunea Românilor de a intra în parlament se exprimă cu mai multă loialitate și simț de echitate. «Din partea noastră ținem de mai corect, dacă Români își trimit reprezentanții politice în parlament, de cât, că necontrolați și liber să agite printre popor. În parlament au ocaziune să-și descopere gravamentele pentru a fi ori ascultate după însemnătatea lor, ori, dacă acestea denotă o tendință ostilă statului, întreg parlamentul să respingă atare plânsoare nejustă fără deosebire de partid».

Guvernamentalul »*Aradi Közlöny*« din loc, ocupându-se la loc de trunte cu rezultatul alegerii din Pecica sub titlul »*A pécskai pótválasztás*« (Balotagiul din Pecica) scrie următoarele. Reproducem întreg articolul fără să ne întreținem de-ocamdată timp mai îndelungat asupra considerațiunilor, cuprinse în acest articol.

Când în seara alegerii din Pecica ne-am întors acasă, la gară era adunată o ceată de Români. Domni și țărani formau acel grup și cântau cu însuflețire. Cineva a întrebat:

— Oare de ce cântă aceștia? Foarte scurt a fost răspunsul: Ei își serbau redeşptarea lor. Români, care în Ungaria este luată ca naționalitate, de secolii încearcă să se facă independentă.

Rescoale sângeroase, revoluțiunii fiorease indică în anele țării această tendință spre neatârnav. Până în ziua de astăzi însă ori-ce încercare, ori-ce experimentare de acest fel a fost zădarnică. Rescoalele lor erau înecate în sânge, autorii (nagy mesterek) erau executați (frânți în roate N. R.), ear' în urma încercării lor nu rămânea, decât singură învătătura.

Sute de ani au trebuit, ca Români să înțeleagă, că cu încercări și acte de violență nu ajunge la nimic. A ales deci calea constituțională. Familii, comune au dat mână cu mână, au contribuit cu obolul lor și și-au dat copiii la școli. Astfel și-au format o clasă de inteligență, care în partea

cea mare și-a făcut studiile aici în Ungaria pe la institute naționale și și-aduceau aminte exaltați de bucurie de tributul, cu care dătoresc ideii, în serviciul căreia s'au înrolat și căreia au să mulțumească existența și poziția lor, la care s'au ridicat.

Inteligența română a fost creată: advocați, medici, preoți, profesori. Mulți din șirul ei s'au ridicat mereu la poziție însemnată pe scara administrațiunii. În chipul acesta opera organizării a făcut considerabil progres.

Alegerea deputatului Aurel Vlad în cercul Dobrei a fost începutul lozincei, care răsună acuma în întreaga țară: Români-me întră în acțiune. Antecedenta imediată a acestei acțiuni, a fost agitațiunea întinsă, care era la ordinea zilei prin ținuturile românești. Și-au desfășurat steagul lor propriu, sub care au recrutat drept combatanți pe consăngenii lor. Astăzi opera redeşptării este terminată, și în toate cercurile naționalităților *partidele maghiare stau acum față în față cu Români-me, ca și cu un adversar puternic.*

La alegerea din Pecica naționaliștii au ținut în șac pe independențiștii până în ultimul moment, ear' ordinea și disciplina ce domnia între ei, a fost așa zicând de admirat. Ei păseau în liniște, doi cu doi la urnă, dându-și votul pentru candidatul lor și îndepărtându-se earăși în liniște. *Nicăiri nu puteai vedea un alegător român beat, nici unul nu se certa. N'aveau steag, nu căpătau bani, nici de beut, nici de mâncat pentru voturile lor. Partea cea mai mare abia după amiază a putut ajunge la votare așa că până atunci aștepta fără bucată de mâncare și fără strop de beutură.*

De așa disciplină este capabil numai fanaticismul. Dar nu pseudo-fanaticismul deșteptat cu vorbe de șagă de cătră independențiști, ci acela, care isvorește din manifestațiunea imediată a solidarității: din comunitatea de rasă.

Secretarul consistorial român din Arad a dat din incidentul alegerii din Pecica primul acord: silind pe preoți și învățători să facă jurământ solemn. Ca și când ar fi apăsător un nasture electric, așa a electrizat schinteia însuflețirei pe toți și toate; preotul a umblat din casă în casă, jurând pe credincioșii săi, că vor vota pentru candidatul partidului național. Jurământul leagă, și credincioșii astfel sunt prinși. Trei părți din acești alegători se vor reținea dela balotagi, și numai o parte se va lăsa ademenită cu vorbe frumoase, promisiuni și căpătueli.

Dacă Zlinzky, ar reuși să câștige pe seama sa și această parte dubioasă, nici atunci nu ar putea obține majoritatea. Lupta sa deci este luptă sterilă, zadarnică, care se va termina fără rezultat pentru partidul independentist. Cele două partide maghiare se vor război și sfâșia, ca al treilea cel căzut, să se bucure de pâruiala lor. Dar' într'aceea partidul dușman nu șade cu mâinile în sân. Osul îl ia, ce-e drept altul, el însă trage învățătura din astea, ca cu alta ocaziune, devenit mai expert și mai tare, să poată intra în luptă mai bine înarmat.

Astfel cei doi candidați maghiari nu trebuie să servească drept mijloc intuitiv pentru Români. Unul trebuie să repășească, cedând terenul de luptă celuilalt. Ear' cel ce repășește, numai cel mai slab poate fi, care adecă, are mai puține prospecte pentru învingere, și care nu are în dosul său nici

puterea nici forța, care să poată apăra suveranitatea ungară din acel cerc.

Nu numai să vorbești, ci să și jertfești din patriotism. Aici cere interesul țării sacrificiu. Prin urmare, dacă candidatul partidului independentist nu numai vorbește, ci și cugetă ca un adevărat patriot, atunci are nesmintit datorința să tragă consecvențele din starea actuală a lucrurilor.

Adunarea generală a societății teatrale în Brad.

— Raport special. —

Sosirea în Brad. — Seara de cunoștință. — La biserică. — Balul.

Zile de sărbătoare s'au început Duminecă 28 August n. în micul orașel Brad, atât de iubit inimilor noastre românești.

Duminecă și Lună și-a ținut în Brad adunarea generală din acest an Societatea pentru crearea unui fond de teatru românesc.

În anul acesta timpul nu a favorizat adunarea noastră. De câte-va zile ploaie reci se lasă nelincetată asupra dealurilor din preajma Crișului-Alb. Vremea e rece. Văzduhul posomorât.

Cei dornici de cultură românească n'au întârziat însă nici de astă-dată a grăbi aici spre a-și da obolul lor și a manifesta iubirea lor pentru înaintarea culturală a Românilor.

Cu trenul dinspre Arad a plecat încoace președintele societății dl Iosif Vulcan încă Sâmbătă în 27 l. c. În societatea lui era Emanuel Ungureanu, avocat în Timișoara, membru în comitetul societății, acest neobosit Român, care de nicăiri nu lipsește, unde e vorba de fapte românești, apoi Dr. Petru Călcunariu, avocat în Orșova, Dr. George Dobrin, adv. în Lugoj, Dr. Aurel Iancu, adv. în Arad, Dr. Marcus, adv. în Giula, Dr. Valeriu Branice, publicist, directorul dela „Drapelul“, și preotul Victor Popovici din Ciaba.

În giurul președintelui o frumoasă cunună de dame, doamnele: Vulcan, Dr. Marcus, Popovici, apoi d-na și d-soara Ardelean din Deva. La stațiunea Boroș-Sebiș s'a ur at pe tren Vasile Goldiș, alt membru în comitetul societății, dimpreună cu doamna sa și cu d-soara Aurelia Popovici din Nadăș. Tot aici s'a alăturat societății și tânărul avocat Dr. Aurel Grozda, din Buteni.

Afară ploua mereu. Negura acoperia frumusețile văii Crișului, societatea călătoare simțea par'că oboseala naturii și animația de altă-dată nu scurta clipele plictisitoare ale călătoriei pe trenul vicinal.

La Hălmașiu s'a alăturat societății d-soara Aurora Mușiu, ear' la Baia-de-Criș se urcă în vagon veselul Nicolae Hențu, notarul vestit din Seliște, care cu vocea-i stentorică și cu veselia firei sale a mai electricat puțin societatea.

În sfârșit seara la oarele 7 trenul a sosit la Brad. Era deja noapte și ploaia cădea mărunț și des. Totuși bravii Brădeni ne primiseră cu însuflețire. Părintele protopop Vasile Damian din Brad binecuvintează societatea, pe președintele ei și comitetul. Iosif Vulcan răspunde emoționat și mulțumește pentru frumoasa primire.

Se naște apoi învălmășala obișnuită și în sfârșit totuși convoiul pleacă și oaspeții sosiră la gazdele lor. La masa ospitală a profesorului Dr. Pavel Oprea, era adunată deja o frumoasă societate, unde aflară pe vice-președintele comitetului dl Virgil Onișiu cu doamna și pe harnicul secretar al societății dl Dr. Iosif Blaga, cari veniseră aici cu trăsura dela Deva. Tot în Brad era și cassarul societății, Dr. N. P. Petrescu.

Seara de cunoștință s'a ținut în sala cea mare dela „Hotel Central“, unde pe la oarele 9 se adunase lume multă și aleasă. Taraful vestit al lui Ghiuțu din Abrud se obosia, să mai verse viață în sufletele cam obosite ale societății.

Protopopul Vasile Damian în numele Zărândeniilor, salută pe iubitul președinte al societății, dl Iosif Vulcan, precum și pe toți oaspeții străini. Iosif Vulcan arată meritele distinse ale Zărândeniilor pe terenul culturii românești și le mulțumește pentru primirea, ce au făcut și acum Thaliei Române.

Nu știu, cât a mai stat Hențu cu Ghiuțu la „Central“, căci eu eram obosit și m'am dus la culcuș pe la oarele 12.

Seara ploaie, noaptea ploaie, dimineța ploaie ear. Totuși Zarandul îmbracă haină de sărbătoare și în Brad lumea grăbește la biserică reșăriteană, să asculte rugăciunea după vechiul obicei românesc „toate lucrurile bune se încep cu rugăciune“. La biserică au slujit protopopul Vasile Damian însoțit de preoții Victor Popovici din B.-Ciaba, Petru Rimbaș din Brad și diacoul Joldea din Hălmașiu.

Biserica era formal ticsită de lume. La sfârșitul serviciului divin protopopul Vasile Damian a ținut o vorbire foarte potrivită, în care arată însemnătatea teatrului român, care este chemat să conlucre lor delăturarea multelor vicii, de care suferă poporul nostru și peste tot societatea românească.

Dela biserică lumea s'a adunat în sala de gimnastică a gimnaziului, unde s'a ținut ședința I-ă a adunării generale.

Ședința I.

La 12 ore președintele Iosif Vulcan deschide adunarea printr'un discurs, în care arată, că mijlocul cel mai puternic al teatrului este adevărul și în temeiul acestei afirmări relevă în colorii afară din cale negre viața socială de azi a Românilor din țeara noastră.

La ședința a luat parte din partea administrațiunii politice dl Krasznay Oliver, prim-pretorul cercului Brad.

Dl Dr. Pavel Oprea în numele Zărândeniilor salută societatea pentru crearea unui fond de teatru român și comitetul, care în frunte cu venerabilul său președinte conduce cu atâta rezultat societatea teatrală.

Grigorie Părdău, directorul gimnaziului din Brad, salută adunarea generală a societății teatrale în numele asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.

Acestor cuvântări de felicitare le răspunde președintele Iosif Vulcan mulțumind călduros atât Zărândeniilor, cât și reprezentantului Asociațiunii pentru salutul adus.

În legătură cu aceasta președintele Iosif Vulcan închină cuvinte pline de iubire memoriei primului președinte al societății, Dr. Iosif Hodoș, care nu numai a înființarea fondului de teatru, ci pe toate terenele vieții românești a fost unul dintre cei mai buni fil ai neamului românesc, în deosebire în țara Zarandului a fost sufletul acelor mișcări, cari au avut de țintă progresul cultural al Românilor din această țeară.

De notari ai adunării s'au ales d-nii: Vasile Goldiș și Dr. Iosif Blaga.

Se prezintă raportul general al comitetului societății asupra lucrării sale dela adunarea generală din urmă, care se predă pentru cenzurare comisiei, ce se constituie din d-nii Dr. Valeriu Branice, Vasile Damian, Ștefan Albu, Niculae Hențu și Dr. Ioan Radu.

Se prezintă raportul cassarului despre a-verele societății și gestiunea anului trecut. Se predă spre cenzurare comisiei, care se constituie din Domnii: Dr. George Dobrin, Petru Rimbaș, Dr. Aurel Grozda și Ioan German.

În înțelesul §-lui 5 din Statutele societății pentru câștigarea și înscrierea noilor membri fondatori, pe viață și ajutători se aleg în comisii d-nii: Dr. Ioan Papp, Alexandru Draia, Dr. Pavel Oprea, Dr. Ioan David și Adam Demian.

Urmăază acum la ordinea zilei cetinea disertațiilor. S'au anunțat următoarele: 1. Înființarea gimnaziului din Brad, de Dr. Pavel Oprea. — 2. Despre gust, de Dr. Iosif Blaga. — 3. Câte-va amintiri dela școalele din Brad, de E. Hodoș. — 4. Biserica și Teatru, de Dr. V. Branice.

Președintele dă cuvântul d-lui Dr. Pavel Oprea, care cetește disertațiunea sa „Înființarea gimnaziului din Brad“. Publicul ascultă cu deosebit interes această disertațiune, care pentru prima dată scoate în lumină epocalul fapt al zărândeniilor, prin care ei au ridicat la poalele muntelui Vulcan un puternic focular al culturii românești. Autorul este viu aclamat din partea publicului, ear dl președinte îi mulțumește în numele adunării pentru deosebita plăcere, ce i-a procurat prin lectura sa preainteressantă.

Fiind timpul înaintat președintele încheie ședința primă a adunării generale și anunță ședința proximă pe mâine-zi în 29 Aug. n. la oarele 9 a. m. Publicul se depărtează vesel, căci atât

cuvântul de deschidere al președintelui, cât și disertațiunea distinsului profesor Dr. P. Oprea i-au procurat adevărate plăceri literare.

Banchetul.

Erau deja 3 ore d. n., când în sfârșit și-a putut lua începutul banchetul, aranjat în sala cea mare a hotelului „Central“. Sala aceasta „mare“ era earăși ticsită de public: domni, doamne, țărani, țărance. Prânzul a fost bun și ieftin, animația veselă.

La timpul obișnuit președintele Iosif Vulcan într'o cuvântare aventată relevă meritele iubitului nostru monarch față de instituțiunile culturale românești și închină în sănătatea împăratului-rege Francisc Iosif I. (Aclamări călduroase). Ghiuțu intonează imnul dinastiei, pe care publicul îl ascultă stând în picioare.

Protopopul Vasile Damian în cuvinte călduroase arată meritele neperitoare ale D-lui Iosif Vulcan pentru societatea fondului teatral și între entusiaste aclamări ale publicului închină în sănătatea d-lui Vulcan.

Dl Ioan German închină pentru ceilalți membri ai comitetului: Virgil Onișiu, G. Dima, N. Petrescu, Em. Ungureanu, Dr. I. Blaga și V. Goldiș.

Virgil Onișiu cu cunoscuta-i vervă oratorică și în alese cuvinte mulțumește comitetului arangiator și zărândeniilor pentru frumoasa primire, ce au făcut societății teatrale.

Em. Ungureanu desvoaltă ideea, că poporul românesc are ca cea dintâiu datorie a sa înaintarea materială și culturală, căci numai întărindu-se pe aceste două terene își va putea emancipa viața sa de sub influințele străine.

Vasile Goldiș pe temeuri istorice scoate la iveală însemnătatea sentimentului în luptele de existență ale popoarelor și închină paharul său poporului român, căruia îi dorește o nouă înviere.

Dr. Ioan Suciu avocat în Arad desvoltă tema atruismului.

Dl Petre Călcunariu invită la fapte în loc de vorbe și în urma vorbirii sale adună pentru societatea teatrală 75 Cor.

Pe la oarele 5 banchetul se termină.

Expoziție.

Dela banchet publicul pleacă la gimnaziu, ca să cerceteze expoziția lucrurilor de mână ale femeilor din țara Zarandului.

Expoziția e aranjată cu distins gust. Am văzut lucruri într'adevăr artistice. A fost norocoasă ideea de a se expune nu numai lucrări de acum, ci și din trecut. Am văzut cusături românești de acum 100 de ani.

Deosebit interes a produs un căpătâiu de pat, pe care afirmative ar fi durmit într'o noapte eroul nostru Avram Iancu.

Meritul principal pentru aranjarea acestei expozițiuni este al Doamnei protopopese Vasile Damian.

Concert și teatru.

Seara la 8 ceasuri a fost enunțat concert și teatru. A fost enunțat la oarele 8. Fiind însă vorba de treabă românească, eu știam că începutul va fi la 9 ceasuri. M'am dus așadară la 9 ceasuri la teatru. Era însă prea de vreme, căci teatrul, adică concertul s'a început la 9 $\frac{1}{2}$.

Résunetul dela Crișana, cor mixt de I. Vidu, și Résunetul Ardealului, asemenea de I. Vidu, executate amândouă de corul studenților condus prin Mihail Stoia, ca instructorul de cant la gimnaziu, a plăcut publicului îndeosebi pentru armonisarea nimerită a cântării și pentru conținutul lor duios.

Sala era așa plină de oameni, că se născuse o căldură insuportabilă. O mare parte a publicului a trebuit să stea în picioare, căci nu se mai aflau scaune. Peste tot am auzit, că afăta Român din pătura cultă din vremuri de mult trecute nu s'au mai adunat în Brad, ca acum la adunarea generală a fondului teatral.

Am fost foarte curios de piesa „Aur“, dramă în 4 acte de Constanța Hodoș, care a fost jucată la Brad de către diletanți. Diletanții s'au recrutat din elita societății românești din Brad (Domnii: I. Bontescu, Dr. I. Radu, C. Albu, I. Damian, A. Demian, I. Bărna, M. Stoia, S. Jula și Domnișoarele: R. Costin, A. Demian, O. Ometă, și M. Cristea). Și cu toată sinceritatea trebuie să facem mărturisirea, că prestațiunile acestor dile-

tanți ne-au surprins. Poate nici odată nu am văzut încă o reprezentațiune de diletanți așa bine succesă. În deosebi trebuie să scoatem la iveală talentul artistic al domnișoarei O. Ometa, care în rolul Anel ne-a procurat înalte plăceri artistice.

Totuş am observat, că piesa n'a fost destul de bine aleasă. La astfel de ocazii partea mai mare a publicului se compune din oameni, cari nu au trecut prin școala dramatică să poată înțelege perfect o dramă atât de serioasă ca „Aur“.

Nu credeți? Vi-o dovedesc.

Era scena ultimă. Il aduseseră pe Petru rănit de moarte. Il culcaseră pe pat. Maică-sa Ana se prăbușește înaintea patului, se bocește amar.

Și publicul știți ce face?

Rîde.

Ana desperată. „Ce te doare puiu mami? Unde te doare? Petre, Petre! Ce să-ți dea mama ție?“

Aud risete în dosul meu și o voce strigă: „Da dă-i o palmă!“

„Aur“ se poate juca la Brașov, la Sibiu, la Lugoj, ori și în alte orașe, dar nu la ocazii de acestea, unde se adună toți și toate.

Terminându-se piesa am avut ocaziune fericită a mă asculta câte-va declamațiuni din partea artistului nostru dl. *Zacharie Bârsan*. A declamat următoarele piese: *Doina*, de G. Coșbuc, *Strigoii*.

Abia pe la 12 ore s'a terminat concertul și teatrul, când apoi partea mai mare a publicului s'a depărtat, ear cei cu 7 vieți în pieptul lor de aramă au rămas până dimineața.

Sedința II.

Sedința a II-a a fost anunțată pe 9 ore în 29 August. S'a început — bine înțeles — abia după orele 10.

S'a cetit mai întâiu procesul verbal al ședinței I, care s'a verificat.

A urmat apoi lectura drăgălașei schițe „Câte-va amintiri dela școalele din Brad“ de Enea Hodoș. Autorul lipsind, schița a fost cetită prin dl. Vasilie Goldiș. Publicul s'a amuzat mult la cetirea amintirilor dlui E. Hodoș, căruia la sfârșit dl. președinte i-a trimis călduroasele mulțumiri ale adunării.

Dl. dr. *Iosif Blaga*, eruditul secretar al societății, cetește operatul său „Despre gust“, care cu demnitate se alătură la celelalte lucrări estetice ale profesorului din Brașov.

Trecându-se la agendele oficioase ale societății, urmează mai întâiu referada comisunii despre înscrierea membrilor noi. O surprindere îmbucurătoare ni s'a făcut. *Bradul* a întrecut toate așteptările. *Zarandul* sărac se arată cea mai bogată țeară românească, căci neicării nu s'a adunat atâta ban pentru teatrul românesc, ca aici în valea romantică a Crișului-Alb.

M'a cuprins o înduioșare la rezultatul acesta și în momentul, când scriu acestea șire, nu dispun de liniștea necesară a condeiului, ca să pot exprima cu fidelitate sentimentele, ce-mi stăpânesc sufletul în fața acestui moment de cea mai mare însemnătate pentru viața noastră românească. Cred însă, că faptul bravilor Zărândeni ne va da ocaziune a trage conclusionile firești pentru viața noastră românească.

Cu ocaziunea aceasta dl. Vasilie Goldiș comunică adunării, că P. S. Sa Domnul Episcop al Aradului *Ioan I. Papp* pe lângă salutul său călduros la adresa societății pentru crearea unui fond de teatru român trimite totodată și suma de 200 cor., prin care se face membru fondator al acestei societăți. P. S. Sa e aclamat cu multă căldură din partea adunării generale.

Tot cu această ocaziune se fac membri fondatori ai societății cu 200 cor. următorii: „*Crișana*“, instituit de econ. Brad, — *Alexandru Draia*, inv. pens., Criscior; — *Iuniu Brut Hodoș*, director Blaj; — dr. *Iuliu Maniu* adv. Blaj; — Dr. *Ioan Papp*, adv. Brad; — *Veturia* dr. *Papp* n. *Bontescu*, Brad; — dr. *Aurel Grozda*, adv. Buteni; — dr. *Georgiu Dobrin*, adv. Lugoj; — *Iuliu Cosma*, preot în Crăciunestii; — *Victor Popovici*, preot gr.-or român în B. Ciaba, dr. *Mihail Marcuș*, avocat în B. Giula și *Savu Stănilă* preot în Ribia.

Membrii pe viață cu 100 cor. s'au făcut următorii: *Vasiliu Damian*, protopop Brad, — Dr. *Pavel Oprișă*, prof. Brad; — *Eugenia* dr. *Oprișă* n. *Cuteanu*, Brad; — *Petru Rimbaș* preot Brad; — dr. *Ioan Radu*, prof. Brad; — *Sofia*

Cutean, proprietară Brad; — *Ioan Cutean*, comerciant Brad; — *Nicolau Obădău*, comerciant Brad; — *Aron Roman*, preot, Luncăul sup; — *Dionisiu Sida*, notariu Băila; — *Romul Coțoiu*, comerciant Baia-de-Criș; — „*Zarandeană*“, inst. de credit Băița; dr. *Andrei Pop*, adv. Bánffyhungad; — *Ioan German*, învățător Brad; — *Nicolae Pop*, preot, — *Ioan Stanciu*, comerc. Brad; — *D-șoara Letiția Draia*, propriet. Criscior; — *Cornel Candor*, preot Călățele.

Lista acestor membri fondatori și pe viață este primită cu vil și entusiaste aclamări din partea publicului asistent.

Suma adunată la Brad pentru societatea fondului teatral este de vre'o 5000 cor., un rezultat neîntrecut până acum.

Urmează la ordinea zilei referada comisunii despre raportul cassarului. Referent este tinerul nostru avocat din Buteni, dl. dr. *Aurel Grozda*. La propunerea acestuia socoțiile anului trecut 1903/1905 se aprobă, d-nului cassariu *Nicolae Petru Petrescu* i-se votează absolutoriu, preliminarul de buget se primește, pentru ținerea în evidență mai strictă a membrilor ordinari se va purta un registru separat, în care să fie indicat timpul primirii și așepășirii. *Averea actuală a societății întrece suma de 350 mii de coroane.*

Raportul comisunii exmise pentru cenzurarea raportului general al comitetului îl face dl. *Ioan Radu*. La propunerea acestuia se iau următoarele concluse: 1. În general raportul se ia spre știre. — 2. Adunarea generală ia cu plăcere act de reprezentarea societății noastre cu ocaziunea jubileului de 40 ani a organului nostru oficial de publicitate „*Familia*“.

3. Bursierii fondului societății să fie îndatorăți a înainta comitetului atestate despre cursurile, ce vor trece. Cursurile lor să fie înaintea designate. — 4. Să se normeze prin regulament special drepturile și datorințele dintre comitet și bursier. — 5. Să se facă un canon al pieselor, cari ar fi potrivite pentru a se juca de publicul nostru.

Urmează cetirea depeșelor de felicitare din Brașov, Rohits (Dr. *Oncu*), Brünn (Dr. *Sturza* din *Wällischhof*), *Somcuta-Mare* (*Elena Hoszu*), *Blaj* (*Bunea* etc.), *Petrea-Română*, *Sibiu*, *Deva* (*Simionas*), *Hațeg* (*B. Popovici*, etc.), *Brașov* (*Vecerdeea*) ș. a.

Urmează alegerea comitetului pe un nou ciclu de 3 ani. Înainte de aceasta însă președintele aduce la cunoștința adunării, că casariul de până acum dl. *Nicolae Petra-Petrescu* depărtându-se cu locuința din Brașov nu mai reflectează la postul avut până acum în stnul societății. Din incidentul acestei declarațiuni președintele societății relevează multele merite, ce dl. *Petra-Petrescu* și-a câștigat până acum față de societate și propune a i-se vota pentru acestea mulțumită protocolară. Adunarea primește, cu mari ovațiuni pentru persoana dlui *Petra-Petrescu*.

Cu unanimitate și mare însuflețire se alege apoi următorul comitet: *Iosif Vulcan* președinte, — *Virgil Onițiu* vice-președinte, — Dr. *Iosif Blaga* secretar, — *Nicolae Vecerdeea* casar, — *Vasile Goldiș*, secr. cons. în Arad, — *George Dima*, prof. în Brașov și Dr. *George Dobrin*, adv. în Lugoj, ca membrii.

Adunarea generală în anul 1905 se va ține în *Reșița*, de unde a sosit la adresa adunării o călduroasă invitare.

Terminându-se astfel agendele adunării generale, se scoală dl. președinte *Iosif Vulcan* și adănc emoționat mulțumește bravilor Zărândeni pentru rezultatele neașteptate, la care au ajuns în munca lor pentru spriginirea societății teatrale. Închină steagul societății teatrale înaintea steagului cultural, care de mult fălăie mândru și falnic în inima *Zarandului*, care din nou a dovedit, că arde în flacăra iubirii de neam. Cu lacrimi în ochi le zice ilustrul președinte rămas bun bravilor Zărândeni.

Adunarea erumpe în aclamări entusiaste la adresa președintelui societății, ear' protopopul *Vasiliu Damian* în numele Zărândenilor mulțumește președintelui și comitetului pentru conducerea înțeleaptă a societății.

Astfel s'a terminat adunarea generală din ast an a societății teatrale.

Balul.

Încă Lună după ameză publicul se înmulțise în mod considerabil prin Brad. Năvăliseră nevăstutele și fetițele din giurul *Bradului* la *balul românesc*.

E bine când e bine. Dar' prea mult din bine ear' nu e bine. Erau frumoase, erau ademenitoare fetele și nevestele, dar' erau prea multe. Sala cea mare dela „*Hotel-Central*“ a fost ear' prea mică.

N'am văzut atâta lume nici în *Abrud*, dar' nici la o altă adunare generală a fondului de teatru. Neobositul *Oprișă*, acest „*spiritus rector*“ al tuturor bunelor întreprinderi de aici, nu mai avea de unde să dea bilete celor doritori de a intra în sală, căci până și biletele se isprăviseră.

La orele 10 a sosit în sală domnul și doamna *Iosif Vulcan*, când apoi s'a început vesela petrecere cu o horă puternică în 3 cercuri paralele.

A descrie cu fidelitate toate fazele petrecerii, îmi este cu neputință. În învălmășala colosală nu era chip să observi, să sistematizezi observațiile, să te oprești la vre'un moment mai caracteristic.

Sunt vesel, că am putut prinde numele frumoaselor doamne și domnișoare, cari au luat parte la această imposantă petrecere românească.

Numele doamnelor și domnișoarelor îl dau în ordinea, după-cum le-am însemnat la fața locului. Nimeni să nu caute deci vre-un sistem în înșirarea lor. Cele fără indicarea locului sunt din Brad.

Au participat următoarele doamne: *Vulcan* (*Oradea-Mare*), *Onițiu* (*Brașov*), *Goldiș* (*Arad*), *M. Popovici* (*B. Ci ba*), adv. *Marcuș* (*Giula*), *Damian*, dr. *Oprișă*, dr. *Radu*, *M. Bogdan*, *Elisa Faur* (*Criscior*), *Maria Tisu* (*Cebea*), *Vict. Todoran* (*Curechiu*), *Eug. Cristea* (*Bozeși*), *Elena Bașa* (*Luncă*), *M. Lazar*, *Luisa Szabó*, *Marta Bulza*, *Ometa*, *Sus. Costin Ana Costea*, *Maria Crișan Seleuș-Cigărel*). *I. Felea* (*Valea-Brad*), *M. Florea* (*Rișca*), *Av. Săcărean* (*Băița*), *Văd. Adamovici* (*Baia-de-Criș*), *D. Man*, *Ilie Sofia Rus* (*București*), *Maria Oțel*, *Bagoly Săndornè*, *Stoia*, *Părău*, *I. Joldea* (*Hălmăgiu*), *Robu* (*Hălmăgel*), *Krasznay Béla*, *Krasznay Olivér*, *Damian*, *I. German*, *Timbuș*, *Drăgan* (*Băița*), *Stănilă* (*Ribița*), *Pop* (*Ormindea*), *Draia Criscior*, *Grădina* (*Romos*), *Văd. P. Papp* (*Beiuș*), *Condor* (*Călățele*), *Indrieș* (*Boița-Sibiu*), *Rimbaș*, *Boneu*, *Văd. Șerban* (*Deva*), *Impăratu*, *Glava* (*Sesuri*), *Putici* (*Hălmăgiu*) *Săcărean* (*Băița*), *Plaștea* (*Mihăleni*), *Russu* (*Blăjeni*), *Stanciu*, *L. Popa* (*Tătărești*), *Bocan* (*Criscior*), *Șt. Albu*, *Maniu*, *Mihu*, (*Birlin*), *Zărna*, *Nic. Bogdan*, *P. Russu* (*Cebea*), *Machi-Ardelean* (*F.-Varșand*), *Candrea*, *Azarie Popa* (*Criscior*), dr. *I. Papp*, — ear' domnișoarele au fost; *M. A. Costin*, *P. Dan*, *Costina*, *M. Drăgan*, *Putici* (*Hălmăgiu*), *Leuca* (*Păncota*), *Aurelia Popovici* (*Nadăș*), *H. Cristea* (*Bozești*), *Aurelia Adamovici* (*Baia-de-Criș*), *Maria Crișan* (*Seleuș-Cig.*), *Damian Amalia*, *Nina* și *Gizella Papp* (*Beiuș*), *Lucretia Murășan* (*Beiuș*), *Vet. Popovici* (*Faz.-Varșand*), *Golcea*, *Marcuș* (*Giula*), *Boneu*, *Stanciu*, *Ionescu*, *Săcărean* (*Băița*), *Rozalia Muțiu* (*Hălmăgiu*), *M. Roșca* (*Seliște*), *Delia Berariu* (*Bran*), *Aurelia Costin*, *Agata Ardelean* (*Deva*), *Ileana Degheraș* (*Criscior*), *Ecat. Copos* (*Dobra*), *Maria Popa* și *Iosefina Popa* (*Criscior*, *Tătărești*), *Victoria Laslo*, *Euf. Timbuș*, *Olivia Adamovici* (*Baia*), *Masia Golda*, *Felea* (*Valea-Brad*), *Butean* *I. Crișan* (*Seleuș-Cig.*) (*Beiuș*).

Primul cadrul l'au jucat 70 de părechi, între ei voinicul președinte *Iosif Vulcan* cu doamna *Onițiu* și vice-președintele *V. Onițiu* cu doamna *Vulcan*.

Pe la 1 oră după mezul nopții s'a făcut pauză, în care taraful lui *Ghiuțu* ne-a delectat. Lângă masa președintelui domnișoara *Cristea* cu multă artă a cântat din gură câte-va doine.

S'a reînceptut apoi dansul. Trebuie că și acum dansează de nu vor fi încetat.

Eu însă încălecaiu pe o șea și Vi-o spusăi D-voastră așa.

A XIV-a adunare generală

a «*Reuniunii învățătorilor români dela școalele populare confesionale ortodoxe din protopopiatele: Arad, Chișineu, Șiria, Boroșineu, Buteni, Radna și Hălmăgiu.*»

— Raport special. —

Șiria, 30 August.

Frumoasa comună românească din podgoria Aradului, *Șiria*, a fost două zile centrul unor serbări culturale înălțătoare și entusiaste. Învățătorii nostri din dreapta *Murășului* și-au ținut

obișnuită adunare generală a Reuniunii lor, în această ospitală comună, care a priinit pe pionerul culturii românești cu multă dragoste și entuziasm.

Duminecă după-amiază cu trenul de 4 ore a plecat din Arad comitetul Reuniunii în frunte cu vice-președintele Iosif Moldovan și mai mulți învățători, cari se urcau pe la toate stațiunile. Cu comitetul împreună călătoria și dl Sever Secula referent școlar, și comisarul consistoriului la adunarea de mâine.

Sosirea trenului în stațiunea Șiriei a fost salutată prin salve de treascuri. Mulțimea eșită întru întâmpinarea comitetului a izbucnit în entuziaste aclamări. Din șirele ei se desface, vrednicul, și inteligentul primar al comunei Șiria, Niculae Lazărescu care binevențează comitetul prin o vorbire foarte frumoasă. El răspunde v. președintele Iosif Moldovan, mulțumind pentru frumoasa primire ce i-s'a făcut comitetului. După o scurtă recepțiune se pornește într'un cortegiu lung și răsunător a aproape 100 de trăsuri, în frunte cu o mândră ceată de călăreți, alcătuită din tineri voinici din Șiria.

Intrarea aceasta în comună a fost impozantă.

Seara, conform programului, trebuia să se țină îndatinată „seară de cunoștință“, dar asta a rămas, căci abea cât a bate în palme, căi-va tineri, neputând rezista focului juvenil, au improvizat un dans, prea aprins dela început de cât să nu se stângă iute. Am rămas în chipul acesta și fără dans și fără serată de cunoștință.

Ziua întâi.

Înainte de 7 ore, clopotele dela biserica românească ne chemau la slujba dumnezească, ce are să premergea începutul lucrărilor adunării generale.

Printre învățători, rînduri, rînduri de fruntași, îmbrăcați în haine de sărbătoare — deși era zi de lucru — năzuiau spre biserica așezată pe dîlmă, la poala dealului în a cărui vîrf se vîd ruinele vechei cetăți a Șiriei. Căi-va pași dela biserica azi rodește o bogată viță de vie printre crucile rămase din vremea pîntirimelor din ocoalele bisericilor. Privind la aceste cruci și inscripțiunile lor, află una, ce evocă o dureroasă reminiscență. Ea are următoarea inscripție:

La momentul zelosului naționalist
IONU CRISTICI
din Șiria
născut în 29 Februar 1829
uols de mîna inimic
în 30 Martie 1866
Suvenire prea meritată
dela
Asociațiunea națională aradană
pentru cultura poporului român
1867.

O poveste tristă spun șirele aceste. Era în anul 1866. Se făceau alegerile pentru Dieta țării. În cercul Șiriei, cerc curat românesc se desfășura o crâucenă luptă între candidatul național român George Mocsonyi și ungurul Bohus János fostul fișpan al Aradului și spăhie în Șiria. Ca și abunăoară azi, așa se întâmplase și atunci: cu bani, cu momeli, cu baionete, cu înfricări, cu toate mijloacele se făcea silă asupra Românilor să-și dea votul pe candidatul stăpînirii. Atunci Iobu Cristici, fruntaș în comună și înflăcărat naționalist, recursese la o apucătură. Ca să-l scape de persecuțiunii, îl sfătuisă tainic pe Români, să-l făgăduiască pretutindea lui Bohus, că vor vota cu dînsul. Și așa au făcut. Bohus se credea cu biruința în mîna. Dar când s'apropie ziua alegerii, în ultima noapte Iobu Cristici cu alți 24 de soți ai săi, adunaseră pe toți alegătorii de prin comunele Măderat, Agriș, Arăneag, Drauț, Tauț. Dud, trecu cu dîșii prin valea Cladovei și merseră pînă la Lipova întru întâmpinarea lui George Mocsonyi. Iobu Cristici era încălecat pe un roib, în haine de habă cu șinoare vînete și cu cizme a la Mihai Viteazul.

A doua zi dimineața, ziua alegerii, Iobu Cristici intră în fruntea alegătorilor, cu steagul național pe umăr, triumfal în Șiria, se opresc în fața castelului domnesc și erump toți într'un puternic strigăt: „Trăiască Mocsonyi“. Palid ca ceara stă incremenit în fața lor Bohus, pe balconul castelului, ear Români defilează în mers triumfal pe dinaintea lui. Voturile toate se dau pe Mocsonyi și candidatul Românilor iese învingător din urnă, stîrnind nemaî pomenită în-

suflețire. Iobu Cristici a plătit însă cu viața umilirea asta adusă sumeșului ungar. La câte-va săptămîni, în seara zilei de 27 Martie 1866 el este repus de glonțul unui ucigaș, ce dispăre în noapte, lăsându-și victima în drum rînită de moarte. Iobu Cristici mai trăește o zi spre a-și testa întreaga sa avere Asociațiunii aradane, nu-l numește pe ucigaș cu numele, dar satul întreg știe cine a fost ucigașul.

Clopotele bisericii cari sunau a treia oară, mă deșteptară din revelațiunea acestei triste povestiri a însoțitorului meu. Intru în biserică unde se începu deja slujba divină, servită de preoții V. Popovici și I. Măierușan.

Intr'astea sosise și P. C. Sa Roman Ciorogar director seminarial, luând locul în altar unde erau și Rev. domni George Popovici, referent bisericesc și protopopul Ioan Georgea și Procopiu Givulescu.

Terminîndu-se „Chemarea Duhului Sfânt“ s'așează o masă lungă în fața altarului, la care ocupă loc comitetul, la dreapta președintelui dl Sever Secula comisar consistorial și reprezentant al P. S. Sale Episcopului.

Jos în nava bisericii ocupă locul pe bănci învățătorii și o frumoasă cunună de dame, între dînsese multe învățătoare și ele

Vice-președintele Reuniunii dl Iosif Moldovan, care prezidează adunarea, deschide ședința printr'un substanțial și frumos discurs. Vorbește despre importanța și rolul Reuniunii, relevează progresele făcute de Reuniune și face apel la solidaritatea învățătorilor. În cuvinte calde aduce omagii P. S. Sale Episcopului, care urmărește cu părintească grijă progresele Reuniunii, represintîndu-se și la aceasta adunare prin dl referent școlar, Sever Secula. Salută pe oaspeții și îndeosebi pe P. C. Sa dl Roman Ciorogar director seminarial, George Popoviciu referent bisericesc, Ioan Georgea și Procopiu Givulescu protopopi, cari prin prezența lor, dau dovadă de interesul ce-l poartă Reuniunii și ridică nimbul acestei adunări.

După discursul de deschidere ia cuvîntul comisarul Consistorial Sever Secula, care ține un discurs, ce rămîne momentul culminant al dezbaterilor de două zile.

Dl Secula zice cam următoarele:

*Domnule Președinte,
Onorată adunare generală,*

Din însărcinarea P. S. Sale D-lui Episcop diecesan și a Vener. Consistor din Arad, m'am prezentat aci, pentru a asista la lucrările acestei adunări, pentru a lua parte la lucrările acestei adunări, pentru a lua parte la dezbaterile cari vor avea loc.

Cu bucurie am primit onorifica însărcinare ce mi-s'a dat și aceasta cu atât mai vîrtos, cu cât de învățătorimea noastră pe mine nu numai poziția mea oficioasă mă leagă, ci și sentimente de sincere simpatii și colegialitate.

Am venit în mijlocul marelui familii a învățătorimeii, din care și eu însumi fac parte; și de aceea din inimă curată, cu frățească dragoste, mă simt îndemnat a spune dela acest loc, cu acest prilegiu, câte-va cuvinte, pe care le socotesc de potrivite.

*Domnilor învățători,
Domnilor colegi,*

„Lăsați copii să vină la mine“, — a zis divinul învățător, marcînd direcțiunea profetică, pe care o deschide în calea apostolilor și învățăcelilor săi, pentru întărirea și dezvoltarea sfintei instituțiuni, căreia el i-a pus de piatră unghiulară, piatra credinței.

Pe acea piatră zidindu-se biserica lui Hristos, acea peatră este temelie existenței, moralei și fericirii neamului omnesc.

Credința dar, credința este și trebuie să fie primul principiu fundamental al educațiunii, întru dînsa este datoare școala să ridice la lumină noile generații.

Iar când noi, Domnilor învățători, în numele școlaeli, a luminării, a luminei ne întrunim, lumină să fim, și lumină din lumină să dăm cei-ce dela Tatăl ceresc mai mulți talanți am primit și să luăm, cei-ce chemați suntem a merge întru numele Domnului, învățînd, — căci școlaeli confesionale îi revine astăzi — îndeosebi îndeplinirea misiunii profetice.

Domnilor învățători,

Școala noastră confesională, este și națională, precum națională este sfînta noastră bise-

rică ortodoxă-română. Trebuie dar, ca la îndeplinirea profeticeii noastre misiunii învățătoarești nu numai să n'o perdem din vedere, ci motiv de procedare, izvor de inspirație să ne fie.

În cursul grelelor vremuri, veacuri îndelungate, neamul nostru, sub vitregia împrejurărilor, în credința străbună și-a găsit alinare și mîngăere. Cu ochii pironiți spre mîntuitorul rîstignit pe cruce, și-a purtat „crucea sa“. Și când gonit de avani și puhoale străine el se refugia în adîncimea codrilor, cu credința în suflet și cu româneasca doină de jale pe buze a așteptat, nădăjduind schimbarea vremilor.

Credința în Dumnezeu și alipirea cu sfîntenie de dulcea noastră limbă, de minunatele tradiții naționale, au fost scutul și pavăza sa, prin intemperii lungi și întunecoase. Dumnezeu și conștiința individualității sale de neam au fost, sunt și vor fi eternul zid, de care s'au sfărmat și se vor sfărma toate pornirile vrămașe neamului nostru, din trecut și din toate vremurile.

Alături cu duhul progresului, intrat-au în întocmirile omenești și tendințe false, arbitrare, îndreptate spre schimbarea legilor firei. Dar legea firei dela Dumnezeu este și zadarnice vor fi toate opintirile contrare ei.

În legea firei ni-s'a lăsat nouă iubirea de neam și alipirea de credința strămoșească, — pe acestea să le slugiți și cultivați, iubitorilor Dascăli, iubitorilor colegi, învățînd de-a pururi și pretutindeni, după cuvîntul scripturii.

Domnilor învățători,

Grea este lupta pe care avem s'o ducem, căci multe piedeci ni-se rostogolesc în cale și din multe părți. Dar armați cu arma credinței și cu iubirea de neam, numai birui vom putea în lupta noastră, în împlinirea misiunii învățătoarești, în munca pentru ridicarea și înălțarea culturală morală a generațiilor plâpânde, a cetățenilor de mâine, meniți să fie depositarii și puterea bisericii, neamului și patriei noastre iubite.

Și când la împlinirea acestei înălțătoare munci suntem chemați, să nu uităm că lui Cristos suntem slujitori; și după divinul exemplu să pășim cu hotărîre spre crucea noastră. Căci nimic mare, nimic sublim, nimic statornic și mîntuitor nu s'a făcut în lumea aceasta, fără jertfă.

Și Dumnezeu nu va primi de jertfă pe altarul său — pe fiul lui Avram.

Intru lozinca: Muncă și jertfă, — salut adunarea generală, în numele celui-ce m'a trimis pe mine.

Discursul comisarului consistorial, care a făcut adîncă impresiune, se decide, a se alătura împreună cu cuvîntul de deschidere al v. președintelui Iosif Moldovan — la protocol.

Dup'aceasta au urmat două disertațiuni. A profesorului Ioan Costa despre „Psihologia revoluțiunilor“ și a contabilului consistorial George Pucariu „Despre sărăcie și avuție“. Ambele foarte instructive și lucrate cu multă îngrigire și temeinicie. Conferențiarul au fost călduros aplaudați și felicitati de publicul prezent.

Ședința doua.

În aceasta ședință s'a discutat asupra proiectului de lege al ministrului Berzeviczy, referitor la mai intensiva predare a limbii maghiare în școlaele noastre populare. Combaterea proiectului (§ 14) din punct de vedere pedagogic-didactic, cu argumente puternice, luată chiar din limba maghiară, a susținut-o învățătorul Nicolae Ștefu din Arad, făcînd și o propunere de remonstrațiune la guvern pe calea Consistoriului, care a fost primită cu unanimitate și între aplauze. Acesta a fost cel mai meritos punct al ședinței a II-a.

Banchetul.

La ora 1 se servește un banchet la hotelul mare. Sunt la vre-o 150 tîcărani. Muzica delectează publicul cu cântări naționale.

La friptură, președintele Iosif Moldovan ridică un toast în sănătatea Majestății Sale, care este ascultat în picioare. Aci se naște un incident. Se comandă tarafului însoții Majestății Sale, care nu vre-a să-l execute. Atunci societatea întregă a intonat cu vocile superbul imn. Se constatase la urmă că taraful nu cunoaștea imnul.

Dl Dimitrie Popovici, toastează pentru P. S. Sa Episcopul I. Papp și reprezentantul său Sever

Secula. Relevază pârteasa îngrijire a P. S. Sale față de soarta învățătorimii și-i aduce o-magii foarte avântate.

Călduroase ovațiuni se fac la adresa P. S. Sale și a reprezentantului său Sever Secula.

Mihaiu Vidu, închină pentru comunitatea bisericască și în special pentru Dl. Hotăran.

Sever Secula, amintește pe bolnavul președinte al Reuniunii Teodor Ceonța dorindu-i răsănitare. Ridică paharul în sănătatea v. președintelui Iosif Moldovan.

Nicolae Boycaiu închină pentru P. C. Sa Roman Ciorogar, protopop și preoții cari au onorat cu prezența lor adunarea.

P. C. Să R. Ciorogar, ține o magistrală cuvântare, îndemnând pe învățători la muncă, fără preget.

Urmează Nicolae Ștefu, care-și recitează o poezie, producând mare însuflețire. Publicăm poezia aceasta la folleton.

Stefan Leucuța, închină pentru presă, și reprezentanții ei la aceasta adunare.

Sever Bocu, mulțumește pentru cuvintele adresate presei.

Ioan Vancu închină pentru bravii locuitori ai comunei Șiria și în special pentru harnicul ei primar Nicolae Lazarescu.

Alexandru Muntean alui Vasile, închină pentru popor.

Nicolae Lazarescu, primarul Șiriei răspunde apoi printr-o cuvântare de toată frumusețea, el spune următoarele:

Domnilor învățători, lubiți oaspeți!

Laudele aduse mie și fraților mei Șirieni de dl. inv. Ioan Vancu sunt roadele aduse de d-sa ca fost învățător în comuna noastră, a d-lui învățător Bogdan și a mult spectatului domn George Popovici protopop. Eu și frații mei Șirieni suntem elevi creșcuți de d-lor.

D-lor! N'am făcut noi ceva lucru mare, am făcut numai o primire deamă de niște învățători români. Mai mari lucruri avem să facem în viitor.

D-lor! Am auzit dela mai mulți dintre d-voastră zicând că Șirienii sunt bravi și că alții țeranii de pela sate, nu se pot însufleți în așa măsură. De ce d-lor! Eu nu cunosc așa pământ sterp, care prin muncă rațională să n'aducă roadă. Se ocupă pe larg de chemarea învățătorului și a preotului și apoi continuă:

În ședința dinaintea de amiază, dl. învățător Vancu în combaterea înțeleptei disertațiuni a dlui Purcariu a zis, că nu se pot instrui băieții în d-ale economiei, pentru-că nu-i lasă părinții și lipsesc grădinele de pomi. D-lor! Eu nu cunosc comună unde să nu fie morminți și de ce să nu se planteze acolo pomi, ori poate opresc canoanele, — opresc, dar nu sădirea pomilor ci înmormântarea pe acel loc până după un timp de 40 ani. Vă asigur d-lor, că dacă morții ce zac acolo s'ar scula, sau ar putea vorbi, ar zice că lor le-ar plăcea să fie de asupra lor mai bine parfum de flori, decât cum sunt astăzi buruene și spinii. Multe așa avea de zis d-lor, dar nu vreau să vă răpesc prea mult timp. Închin paharul în sănătatea d-voastră și vă zic: Să trăiți la mulți ani.

Concertul.

În aceeași zi, sara la 8^{1/2} ore s'a ținut concertul dat de învățătorii din tractul Șiriei, în sala destul de mare a Casei Naționale. Atâta public s'a adunat la acest concert, în câr rar va fi mai văzut Șiria așa ceva. Sala, zic, destul de mare, era îndesată până la nădușală; ear în curte și pe afară abia puteai umbla prin mulțime. De-odată liniște mare. Clopoțelul sună și cortina frumoasă, făcută anume, se ridică. Apare corul învățătorilor cu dirigentul Paul Sniartău (Măderat) și cântă punctul I. „Deșteaptă-te Române“ precis și maestros. Însuflețire mare a produs mărșăl nostru imn național, și corul pentru frumoasa esecutare a fost răsplătit cu aplausuri furtunoase. A trebuit repetat.

A urmat apoi punct II. „Elgorab“ de G. Coșbuc, declam. de d-șoara Cornelia Moldovan, o copilă drăgălașă, isteată și grațioasă. A declamat foarte frumos și cu sentiment poezia de altfel destul de grea pentru sexul gingaș. A fost viu aplaudată.

Punctul III. „Ce te legeni codrule“, a fost cântată de dl. Romul Tăucean (Nădlac) acompaniat la pian de d-șoara Tulia Bogdan. Dl. Tăucean dispune de o puternică voce de te-

nor-bariton, și o știe stăpâni și modula după plac, încât ar produce efect și pe scenele teatrelor mari. D-șoara Tulia Bogdan, primească deosebitele noastre felicitări pentru dextera acompaniare a frumosului cântec.

A urmat punctul IV. „Școala veche și școala nouă“, dialog de Iuliu Grosoreanu (Galșa) predat de d-nii Teodor Cherechean (Galșa) și Ioan Halmagian (Pâncota). Dialogul lucrat cu multă pricepere de fruntașul nostru învățător Grosorean, binecunoscut publicului prin dexterele sale scrierii, a fost perfect predat de diletanții Cherechean, „Școala veche“, reprezentată prin un învățător bătrân cu o pipă lungă, venind dela pomeni și cântând „Isaia danțuște“, și Halmagian, „Școala nouă“, un învățător tânăr — modern. Dialogul binepredat a produs mult haz și a fost cu prisosință răsplătit prin aplausuri. — La fine a fost aclamat și chemat la rampă vrednicul autor.

A urmat „Numele tău“ frumoasă și plină de dulci melodii compoziția neuitatului nostru compositor C. Porumbescu. S'a cântat de 4 învățători (cuartet solo) Ioan Haiu (ten. I.) Tr. Debeleac (ten. II.) Adrian Ungurean (bass I.) și Alexiu Dobos (bass II.). Pe cât de frumoasă pieza, pe atât de bine a fost cântată și recântată. Publicul a răsplătit pe bravii diletanți cu aplausuri binemeritate. Acesteia i-a urmat earăși un product de rară valoare muzicală a lui C. Porumbescu, „Balade“ pentru violină și pian cântate de Ștefan Ștefu (Abrud) violina și d-ra Terenția Ungurean (C. Cheriu) pian. Aici am avut să admirăm două tinere talente muzicale. Dl. Ștefu, învățător în Abrud (de altfel fiul Șiriei) are pregătire muzicală de conservator și manuiază arcușul cu destulă dexteritate; ear d-șoara Ungurean e o pianistă de primul rang, și prin urmare ne-au încântat cu cântecul lor perfect. Publicul i-a chemat cu insistență la „bis“ — și D-lor revenind ni-au farmecat cu o frumoasă „hora“. — „Epigonii“ nemuritorului Eminescu a fost declamat liber și cu mult efect de A. Ungurean (C. Cheriu). „Te cheamă privighitoarea“ și „Ști-tu mânăra“ de G. Dima cântate de I. Körösladányi (cleric abs.) acompaniat la pian de d-șoara Hortensia Bogdan. D-șoara Bogdan a acompaniat foarte corect și precis. Mulțumirea publicului și aici a culminat într-o a-i poști să repeteze.

„Herșcu Boccegiu“ — monolog de V. Alexandri, predat cu istețime de tinerul învățător Tr. Debeleac (Drau) a produs mare ilaritate. Pe la noi e cu neputință să vezi un adevărat Ovreu-precupeț (tandler) din România. Dl. Debeleac ni-l'a arătat în adevărată figură.

Incheierea concertului s'a făcut cu „Despărțirea Basarabiei“. — Acest cântec de despărțire a Basarabiei de mama-sa România, totdeauna va fi ascultată cu duioșie.

A urmat apoi pe recerea de joc cu animație adevărat românească, și a ținut până la adevărată ziua. Că cine a luat parte la aceste petreceri culturale-românești, nu putem da samă. Și n'am fi putut da, nici să fi avut 10 mâni și condeie. Au fost cum zice Românul: „Câtă frunză și earbă!“ — Să trăiască!!

Sedința III-a.

În ședința a treia, de Marți dimineața, s'au cetit disertațiunile „Cestiunea pedepselor corporale“ de Pavel Dârlea învățător în Boroșineu și „Cum să se propună religiunea în școala populară“ de Liviu Dublea, — două lucrări serioase.

A urmat apoi referada comisiunilor esmise pentru censurarea rapoartelor.

Dintre conclusele admise pe baza acelor referade, relevăm următoarele:

1. Acceptarea ortografiei „Academiei Române“ în toate actele Reuniunii și pentru cărțile didactice.

2. Orientarea în terminologia școlară după terminologia din cărțile similare din România.

Adunarea generală se va ține în anul viitor, în urma invitațiunii, la Giula.

Președintele închizând adunarea generală, mulțumește membrilor pentru interes și participare, și sfârșește aducând elogiul reprezentantului P. S. Sale dlui Episcop, pentru duhul ce a adus în mijlocul Reuniunii.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 2 Septembrie 1904.

— O rară sərbare. Aflăm că dl. I. cav. de Pușcariu, septemvir, membru al Academiei Române etc. împlinește în curând 80 de ani, din care incident frații și fil și nepoții săi s'au întrunzit la Bran și i-au pregătit o sərbare familiară pentru ziua de 22 August 4 Septembrie a. c.

— Fuga principesei Luisa de Coburg. Scandalul, cărui i-se poate asemăna numai fuga ex principesei Chimay și fuga moștenitoareii de tron saxonă Luisa (azi contesa de Montignoso), așa se vede că nu s'a terminat. Este știut cum nemernica femeă și-a părăsit bărbatul pentru a se ținea cu un locotenent cracheler pseudo-conte Mattasich-Keglevich Géza (care prin documente false s'a dat de conte). După-ce ușuratică femeă a fost despărțită cu forța de cavalerul ei, a fost supusă unei cercetări minuțioase medicale, și constatându-se că i-s'au ivit simptome de nebunie a fost internată într-un sanatoriu pentru alienații din Drezda. Scurt după această întâmplare și eroul a fost aruncat în pușcărie pentru-ca falsificase o gramadă de cambii. Adevărindu-se crima, pseudo-contele Mattasich a fost lipsit de rangul ce avusă și condamnat la temniță, care pedeapsă în fine după-ce șezusă 4 ani a fost grațiat din partea Maiestății Sale. Scăpând de aici, primul lui gând a fost să se întâlnească cu principesa, de care nu se putea de altcum apropia de fel.

Văzând că nici un plan nu-i succede pentru a reînvi în ediție nouă scandalul de mai înainte s'a pus de a scris o carte asupra amorului său atât de scârboș, adunând și date pentru a dovedi „inocența“ sa prin reievuirea procesului.

Acum însă de-odată vine știrea senzațională cu înțeața fulgerului că principesa a fugit dela băile Elster, unde venise la cură și sta sub pază severă. Este mai pe sus de ori-ce îndoială, că această fugă a fost pusă la cale de cătră însuși exlocotenentul pseudo-conte cu ajutorul cător-va agenți bine plătiți. Se zice că pe automobil a fost dusă ori în Svițera, ori în Franția, unde acum se află în siguranță.

— Un turneu de conferențe românești. Dl. Alexandru P. Vojen, membru al societății universitare din Regat a obținut dela Ministerul de interne ungueresc învoirea de a face o serie de conferențe, în localitățile românești din Ungaria.

Dl. Vojen va vorbi despre „Carmen Sylva“ și despre „Problema nemuririi“.

Itinerarul turneului care îmbrățișează toate centrele de poporație românească începe cu Aradul, unde dl. Vojen va cuvânta Sâmbătă seara (sala „Milleniu“, ora 8^{1/4}) despre „Carmen Sylva“ și luni seară (acea sală și oră) despre „Problema nemuririi“. În numărul de mâne vom publica întreg itinerarul de conferențe al oratorului.

Românii din Arad vor avea în chipul acesta două seri de estetice plăceri.

— Luptele cele mai însemnate. Luptele cele mai însemnate din secolul trecut nu numai cu privire la numărul combatanților, ci și la felul de războire au fost următoarele: La Wagram Napoleon a dispus de 181.700 soldați, ear Austriaci de 128.600. Perderile ambelor părți în morți în răniși au fost 55.800 oameni. Austriacii aici s' u apărât bărbătește respingând pe Francezii. În apropierea satului Austerlitz lupta s'a reluat, în care Napoleon a bătut cumplit armata pistră austriacă. La 1815 a fost lupta dela Lipsca. 301.500 soldați de ai federațiilor (Austriaci, Prusi, Ruși) și 171.000 Francezi au stat aici 3 zile aproape necurmat în foc. 53.000 de morți au acoperit câmpul de luptă părăsit de Napoleon în fugă mare până la Paris, și 60.000 a fost numărul celor vulnerați. La 1866 a fost lupta la Königgratz la care erau angajați 220.980 Prusi și 215.134 Austriaci și Saxoni. Monarhia noastră a fost aci trecută de cătră victorioșii Prusiani pe sub furcile caudine. Perderile Prusianilor au fost de 9172 oameni, ear ale Austriacilor de 44.313, în care număr se cuprind și răniși. La 1870 a fost lupta de lângă Gravelote. 187.000 Germani în 112.900 Francezi în învălmășeală exasperată se sfărșeau să procure glorie patriei lor. Germanii au pierdut în această luptă 20.230, ear Francezii 12.270 oameni.

— **Ministrul lucrărilor publice din România la Băile Erculane.** Ni-se scrie: Ministrul lucrărilor publice din România, Dl *Emanuel Porumbaru* însoțit de dl inspector general *H. Radu* ținând inspecțiunea șoselelor din Mehedintz au trecut în 25 Aug. din T.-Severin la Băile Erculane. Venind incognito nu i-s'a putut face primire, având întreaga excursiune caracterul unei călătorii de plăcere.

După masă a cercetat valea romantică a Cernei ear seara a petrecut-o în salonul de cură având în societatea sa pe foștii ministrii T. Djuvara, I. B. Izvoeanu, deputatul Dr. Benisache, directorul monop. C. Otulescu, medicul băilor Dr. Al. Crăciunescu, A. Pomponiu Esc. Sa a rămas plăcut surprins auzind în jurul său tot vorbă română: asemenea cântecele executate de capela militară au fost în preponderanță arii naționale române

În 26 l. c. a cercetat dl ministru și dl inspector general conduși de *Doctorul Al. Crăciunescu* — în a cărui jur s'a grupat în sezonul acesta cea mai mare parte a clientelei române — toate instalațiunile și sursele băilor, rămânând mulțumit de cele văzute și explicațiile date. Peste 1 $\frac{1}{2}$ oră a durat aceasta vizită care se pare a avea scopul de a introduce și la băile din regat ameliorări însemnate.

Însoțit de o parte a clientelei din băi, Esc. Sa a părăsit cu trenul de 1 oră stațiunea balneară.

— **Nostimadă.** Scrierea despre proiectata universitate din Alba-Iulia s'a reproduș în unele foi din România spunându-se, că acea universitate română catolică (desfigurată din romano-catolic), ear „Buk. Tagbl.“ reproduce numita știre sub marca: „Eine rumänische Universität in Siebenbürgen“.

— **O comună fericită.** În acest secol al fărânciciei, minciunii, calumniatorilor și răutăcioșilor nu e lucru de toate zilele a afla oameni conști de chemarea lor, oameni virtuoși, demni de încrederea și lauda deaproapelui lor. Unul dintre acești oameni virtuoși e și dl *Teodor Oncea*, notar cercual în B. Lazuri (Bihor). Lucrul de căpetenie pentru a dobândi încrederea poporului este a nu vorbi multe, ci a face multe, a face adecă fapte bune și demne de urmărit. De acest principiu e călăuzit dl T. Oncea. Nu este Duminecă sau sârbătoare în care să nu certeteze biserica, ca un bun creștin, dând exemplu poporului și îndemn la religiositate. Și poporul îl ascultă. Când sosește timpul școlii, la dispoziția elevilor sunt cărți cumpărate tot de dl notar, așa, că harnicul învățător, *George Neagu*, poate să-și împlinească datoria cu deplină îndestulare, B. Lazuri are mulți locuitori cu carte și dl notar în zelul său de bun român, a adus pe speșele proprii un om pricepător la note. Acesta a format cu plugarii cor, primul cor de acest fel în Bihor. Tot plugarii din B. Lazuri în sârbătorile Paștilor din 1899 au concertat cu bun succes în Beiuș.

Răul ce bântue mult poporul nostru este *concupințul*, ce provine din nepăsarea conducătorilor poporului. Acest rău însă în B. Lazuri nu e răspândit, căci dl notar nu se mulțumește numai cu îndeplinirea căsătoriei civile, ci conștrînge pe țeran să-și facă datoria față de biserică, întărind legătura căsătoriei după rânduiala Mântuitorului. Am aflat ia loc a le spune aceste spre a arăta, cum poate o comună să devină fericită. Laudă se cuvîne dlui notar.

— **Ziare și reviste studențești.** În luna Octombrie a. c. va apare în București sub titlul „Tribuna universitară“ o revistă studențească, care va fi redigată de un comitet de studenți și studențe sub conducerea dlui C. G. Popescu. — O altă grupă de studenți va scoate cu ziua de 18 Sept. v. a. c. o foaie săptămânală sub titlul „Gazeta studenților“, care se va ocupa exclusiv numai cu afacerile, cari privesc studențimea.

— **Foc în institutul Sacré-Coeur din Iași.** Foile din România înregistrează știrea, că Sâmbătă s'a iscat un incendiu la o clădire a institutului Sacré-Coeur din Iași. Dându-se alarmă, pompierii au alergat la fața locului, dar au găsit porțile institutului închise. Au venit și, autoritățile și procurorul, dar toate somațiunile acestuia au fost zădărnice, superioara institutului refuzând să deschidă poarta. Ziarele din România consideră procederea superioarei institutului drept un act de nesupunere față de legile țării, și cer pedepsirea ei.

Comitetul aranjator din Timișoara publică următoarea programă

a festivităților, ce se vor aranja cu ocaziunea adunării generale a Asociațiunii la 21 și 22 Septembrie st. n. 1904 în Timișoara:

1. La 20 Septembrie întimpinarea la gară a comitetului central.

2. Tot în aceea ziua sara de cunoștință și cină comună în hotelul «Principele de Coroană».

3. La 21 Septembrie dimineața participarea la serviciul divin la biserica gr.-or română și cea gr.-cat română din Timișoara-Fabric.

4. La 11 ore înainte de amiază l-a ședință a adunării generale în sala mare a hotelului «Principele de Coroană».

5. După amiază la 2 ore banchet tot în aceea sală.

6. Seara la 8 ore concert tot în aceea sală.

7. La 22 Septembrie la 10 ore înainte de amiază a II-a ședință a adunării generale.

8. Tot în aceea ziua după amiază la 4 ore ședința festivă a secțiunilor științifice-literare în sala mică a hotelului «Principele de Coroană».

9. Sara petrecere de joc în sala mare a hotelului.

În Timișoara cortele private pentru publicul, care vine la adunarea generală, nu stau la dispozițiune, fie-care oaspe poate căpăta chirie numai în hotel; deci toți aceia, cari voesc a participa la adunarea generală, sunt rugați până inclusive 18 Septembrie a comanda chirie la președintele comisiunii de incuarterare Dr. Aurel Cosma avocat în Timișoara, căci alt-cum comisiunea de incuarterare, fiind mare circulația călătorilor străini în Timișoara, nu va fi în stare a acvira chirie cerute la timp întârziat; tot-odată sunt rugați cu aceasta ocaziune a înștiința că voește orî nu a participa la banchet, ca comitetul aranjator să se poată de timpuriu orienta.

Dacă oaspeții, cari comandază, cortel vor înștiința, că cu care tren ajung la Timișoara, la gară vor fi așteptați de membrii comisiunii de cuarterare, ca să le comunice că pentru fie-care oaspe în care hotel e chirie comandată.

Timișoara, la 19 August 1904.

Comitetul aranjator.

Felurimî.

Un detectiv vestit. Meville unul dintre cei mai vestiți detectivi, (polișt secret) trece în pensiune cu finea lunii acesteia. Meville a fost polișt secret la poliția din Londra și din pricina, că trece în pensiune toate gazetele engleze să ocupă de vestitul polișt spunend multe date frumoase din viața lui. Poliția engleză are o secțiune (clasă) separată, cu sediul în ministerul de interne, care are datoria a îngriji de viața regelui și a membrilor casei domnitoare, atunci când călătorește în țări străine și a apăra viața domnitorilor streini, cari merg la Londra spre a vizita pe regele Angliei. Meville a fost conducătorul acestei secțiunii. El și-a început cariera ca simplu polișt și numai prin istețimea lui dovedită de mai multe ori a putut ajunge conducătorul celei mai gingașe secții a poliției engleze. Pe regina Victoria dînsul a petrecut-o în toate călătoriile în străinătate și tot-deauna și-a împlinit datoria cu atăta istețime încât regina la toată ocaziunea îi dona câte un lucru prețios. Pe regele Eduard tot dînsul l'a petrecut în lungile sale călătorii pe uscat și viața regelui era depusă în mâna lui. Meville a purtat grija și de viața țarului care, ca moștenitor de tron, a mers la nunta lui Eduard în Londra. Cu această ocaziune țarul l'a rugat să-i arate cele mai interesante, dar tot-odată și cele mai primejdioase locuri criminale și păcătoase ale marelui oraș Londra, — a-

decă acelea locuri unde se țes cele mai înfricoșate conspirațiuni cari apoi de multe ori s'a fac în Rusia.

De viața regelui Germaniei Meville a purtat grija de câte ori a umblat prin Anglia. În contra anarhiștilor Meville a purtat un resbel crunt și tucă cu succes. Dînsul a fost primul care spre a înfrânge pe anarhiști, s'a pus în înțelegere cu cei mai buni poliști din lume și de multe ori a deținut pe cel mai periculos anarhișt, încă înainte de ași fi putut îndeplini planurile. Anarhiștii o știau aceasta și îi erau cei mai aprigi inamici. Nu odată au încercat să-l omoară, dar istețimea lui tot-deauna l'a mântuit. După trecerea în pensiune, Meville își va scrie biografia, care de bună seama va fi din cele mai interesante biografii a bărbaților din toată lumea.

Licitațiune minuendă.

Pentru renovarea bisericii rom. gr.-or. din Călacea (comitatul Timiș, p. u. Orcyfalva), se escrie licitațiune minuendă verbală și cu oferte închise, cu prețul de exclamare 2745 cor. 63 fl.

Reflectanții înainte de licitațiune au să depună vadiu 10% în bani gata sau în hârtii de valoare acceptabile.

Planul, preliminarul de spese și condițiunile de renovare, se pot vedea la oficiul parochial din loc.

Licitațiunea verbală se va ținea Luni în 30 Aug. (12 Sept.) a. c. la 11 ore înainte de amiază în localitatea școlii confessionale din loc, ear ofertele închise, se pot presenta la oficiul parochial numai până la 9 ore înainte de amiază a aceleiași zi.

Călacea la 18/31 Aug. 1904.

Comitetul parochial.

2049 tkvi. szám 1904.

Arverési hirdetés kivonat.

A borosjenői kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi hogy a „Victoria“ takarékos és hitelintézet aradi, a borosjenői takarékos pénztár, borosjenői és vidéke gazdasági és hitel sövetkezete borosjenői cégnek, Eles Armin és Löbl Gyula aradi lakosoknak, László Albert borosjenői lakos végrehajtást szenvedő elleni 900 korona, 292 kor. 82 fillér, 2100 korona, 290 korona és 3438 korona tőke követelés és járulékal iránti végrehajtási ügyében az árverést elrendelte, minek folytán az aradi kir. törvényszék és a borosjenői kir. járásbíróóság területén fekvő és a borosjenői 72 számú telekjegyzőkönyvben A I. 2 sori 1624 hr. szám alatt foglalt szántóföld 656 korona kikáltási árban az 1904 évi szeptember hó 29 napján délelőtt 10 órakor a borosjenői kir. járásbíróóság 10 számú hivatalos helyiségében megtartandó nyilvános árverésen következő feltételek alatt fog eladtni u. m.:

1., Ha a kikáltási áron felülígéret nem tétetik, — az elárverendő ingatlan a kikáltási áron alól is elfogadatni.

2., Arverelni kívánók tartoznak az ingatlan becsárának 10%-át vagyis 65 kor. 60 fillért készpénzben, vagy az 1881 november 1-én kelt 3333 számú igazságügy miniseri rendelet 8 §-ában kijelölt óvadékképes érték papirokban a kiküldött kezéhez letenni, vagy az 1881: 60 tet. 170 §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál történt előleges elhelyezéséről kiállított elismervényt átszolgáltatni.

3. Vevő köteles a vételért három egyenlő részletben és pedig az első az arverés jogerőre emelkedéséről számított 15 nap alatt, — a másodikat ugyan azon naptól számított 30 nap alatt, — a harmadikat pedig ugyan azon naptól számított 45 nap alatt, — minden egyes vételári részlet után az árverés napjától számított 5% kamatokkal együtt szabályszerű letéti kérvénykapcsában az 1881: december 6-án 39425. I. M. szám alatt kelt rendeletében előirt módon a n. butyni kir. adóhivatalnál, mint bírói letétpénztárnál befizetni.

A bánat pénzt a bíróság az utolsó részletbe fogja beszámítani.

Az árverési feltételek többi pontjai a hivatalos órák alatt ezen kir. járásbíróóság telekkönyvi hatóságánál, Borosjenő, Bokszeg és Sikula községek előljáróságainál meg tekinthetők.

Borosjenő, 1904 évi június hó 30-án.

Kir. járásbíróóság mint telekkönyvi hatóság.

357

Székel, kir. albiró.

Struguri frumoși și buni de masă.

Se află la George Dirlea în Galșa (u. p. Világos) prețul unui coșiu de 5 kgr. 3 cor., dela 5 coșuri în sus mai efin, se trimite franco. Mai puțin de 5 coșuri nu se trimit cu trenul.

Editor-proprietar: George Nichia

Redactor responsabil: Ioan Rusan-Șirleanu.

Asortiment bogat de tot felul de pardesiuri și de Ulster de cauciuc.

Fondat 1874.

A V I S!

Telefon p. oraș și com. 534.

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a publicului atât din loc cât și din provincie, că cu începerea sezonului de școală au sosit în magazinul meu nouă costururi gata pentru bărbați și băieți deci cel ce voește să târguiască estin și bine să se adreseze cu încredere deosebită la firma mea recunoscută, deja demult ca solidă, unde se economisează cel puțin 20%. Spriginindu mă pe vechiul meu renume, de care m'am bucurat până acuma, îmi isu voia a ruga pe onor. public, ca toate cele de lipsă să le procure din magazinul meu de haine gata pentru bărbați și copii.

Cu perfectă stimă:

MOSKOVITZ ZSIGMOND

A R A D, EDIFICIUL TEATRULUI.

Prețuri solide și culante.

Croiul elegant.

346

Comande din provincie se efectuează prompt

Bogat assortiment de haine pentru vânători.

Novitate de costumuri „Francisc Iosif“.

Bucăți singuratic de costumuri p. băieți.

Mai nou!

**Havelocuri de
toamnă**

Pardesiuri pentru dame

Cu începerea sezonului de școală.

pentru dame

Pardesiuri pentru fete și copii.

Bluze de modă după croiul cel mai

nou și bluze cu mâneci.

Bazarul pentru costumuri de dame al lui

351

S T E R N M. A.

A R A D,

ANDRÁSSY-tér, vis-à-vis de noua biserică a Minorităților.

Fondat în anul 1875.

Telefon pentru oraș și comitat 238.

KALMÁR JÓZSEF

prăvălie de aparate electrice.

ABAD, Salacz-utca 2.

341

Are în deposit:

bicicle de primul rang

precum și toate părțile constitutive pentru bicicle, gumi și lămpi de acetylen!

In atelierul său

reparează, transformă și mărește bicicle cu roate mobile.

Primește emailarea de bicicle în foc, nichelarea părților constitutive de bicicle, sau ori-ce reparațiuni de felul acesta.

— Condițiuni de plătire favorabile. —

Montează:

telefoane cu încopciare de cerc ori catrală.

Telefoane mici de case, instalări de clopoțele electrice, ori repararea acestora.

— Prețuri culante. —

Are în deposit:

Mașini de cusut SINGER

Mașine cu suveică rotunda sistem Singer ori mașini de cusut pentru odai.

In atelierul său

se primesc tot felul de reparațiuni aparținătoare acestei branșe.

Se primesc reparațiuni de mașine de brodat în rate favorabile lunare.

Nr. Telefonului pentru oraș și comitat 242.

In atențiunea părinților!

Este de recomandat, ca haine pentru copii să se procure din prăvălia de haine pentru bărbați a lui

FRANK LEO

Andrassy-tér 9 szám. (vis-à-vis de biserica nouă a Minorților).

Unde se pot căpăta acum cu apropierea sezonului de toamnă pentru prețurile cele mai ieftine și solide hainele cele mai fine și confecționate după ultima modă.

301

Asortiment bogat de stofe indigene și externe.

Se primesc comande după măsură.

Recomand în atențiunea bin-voitoare a iubitorilor de sportul vânătorii

Căputurile de vînători

pregătite din postav tivit impermeabil care se confecționează în atelierul meu.

Croiul recunoscut cel mai bun.

Prețuri solide!

Telefon pentru oraș și comitat.

Serviciu prompt!

Nr. Telefonului în loc și în comitat 407.

Asortiment de piei de fabrică

al lui

322

Veisz și Rosenberg

ARAD, Prăvălia principală: Szabadság-tér 1. szám.

Cel mai mare assortiment bogat în Ungaria de Sud în tot felul de mărfuri de piele indigene și din străinătate, articoli și instrumente pentru călciunari, pielari, compactori, frênari.

Lucruri pentru ghete se pregătesc după măsură în timpul cel mai scurt și în modul cel mai exact. Comandele postale se îndeplinesc cu deosebită îngrijire.

Asigurați contra focului: case, bucate, mobile, vestimente, mărfuri!

Asigurați: viața, zestre, capital de întreprindere, rente, cazul morții, spese de înmormântare!

Agentura principală în Arad.

A BANCII GENERALE DE ASIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSYLVANIA“

primește oferte pentru asigurări din comitatele: Arad, Bichis, Bihor, Cenad, Caraș-Severn, Timiș și Torontal și le efectuează pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. În ramul vieții: capitale cu termen fix, rente, zestre pentru fetițe, capital de întreprindere pentru feciori, pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din urmă de la 50—500 cor. se plătesc la moment în ziua morții întimplată;
2. În ramul focului: căldiri de tot felul, mobile, mărfuri, produse de câmp ș. a.;
3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine, reovisite ș. a. prin spargere;
4. Contra grîndinei: grâu, secară, orz, cucurus, ovės, viță (vinea), plante industriale: cânepă, in, hîmole, nutrețuri, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la agenturile noastre locale și cercuane mai în fiesce-care comună și direct prin

Agentura principală „Transylvania“ în Arad.

Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 899.

498 — 168

Asigurați contra furturilor prin spargere: bani și tot ce aveți de preț!

Asigurați contra grîndinei: cucurusul, grâu, secară, ovėsul și toate plantele economice!

Baie de cadă „DIANA“

ARAD, Halász-utca 1. szám.

Băi de cadă 50 bani, 70 bani, 80 bani și 1 coroană.

APĂ DE APADUCT.

Merem numeroase vizite.

özv. VADNAI LÁSZLONÉ.

Băile stau la dispoziție de la 5 ore dimineața până la 10 ore seara.

Nr. telef. pentru oraş şi comitat 509

Imprumut de bani cu amortisarede 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 şi 50 ani
pe moşii cu amortisare de capital şi de interese corespunzătoare de 4⁰/₀ şi 4¹/₂⁰/₀.pe case în Arad de 4¹/₂—4³/₄⁰/₀.
Credite pentru zidirea de case noi.**Institutul pentru credit fonciar din Sibiu**

m'a însărcinat singur pe subscrierul cu mijlocirea afacerilor de imprumutare în Arad, comitatul Aradului şi în cercurile Gyula, Csaba, Bichis şi Orosháza din com. Bichişului. 215

Imprumuturile institutului din Sibiu şi până aici erau foarte căutate, iar în timpul din urmă tabelele au devenit atât de estive, încât sunt şi de cât imprumuturile dela institutete din capitală mai considerabil de favorabile.

D'aci înainte mă voi nuzi şi mai mult să servesc publicul cu afaceri de imprumuturi cât se poate mai iute, punctual şi mai prompt. Şi până aici firma mea a fost cea mai solidă şi recunoscută ca cea mai deamnă de încredere.

Spese anticipative nu sunt, ba anticipez şi spesele de intabulare şi îndeplinesc convertirile.

Representanţa pentru mijlocirea de imprumuturi a institutului de credit fonciar din Sibiu a lui

SZÜCS F. VILMOS

ARAD, Boros-Béni-tér 22 szám.

Primeşte pe lângă onorar acuisitori de afaceri abili şi demni de încredere.

Cereţi catalogul de preţuri!

Telef. p. com. 395.

Telef. p. oraş 395.

Recomand

347

domnilor voluntari

magazinul meu de uniforme militare

din care ies cele mai

elegante şi cele mai fine uniforme

pentru

— soldaţi de ori-care armament. —

Sugár József

croitor de uniforme pentru soldaţi şi haine engleze pentru domni.

ARAD, Andrassy-tér 20 sz.

La cerere trimit în provincie pe încredinţatul meu ca să ia măsură.

Cereţi catalogul de preţuri.

Preţuri fixe!

Telefon p. oraş şi comitat Nr. 457.

Fondat la 1845.**Preţuri fixe!**

Telefon p. oraş şi comitat Nr. 457.

Neumann M.

furnisor de curte ces. şi reg.

Magazin de haine pentru bărbaţi, băeţi şi fete**ARAD, lângă hotelul „Crucea albă“.**

recomandă asortimentul său bogat de haine gata şi de calitatea cea mai bună. 350

Costumuri gata pentru bărbaţi:

Costum sacco cu ştrafurî	coroane	26—30
„ de şeviot cu ştrafurî	„	35—50
„ „ vênăt de Zsolna	„	30—44
„ din cele mai noue stofe de modă „	„	36—50

Pardesiuri pentru bărbaţi:

Cenuşia întunecat ori drapp coachmen.	coroane	24—36
Din şeviot fin vênăt ori negru	„	24—50
Din şeviot englez cenuşiu întunecat	„	30—50
Diă stofă dublă cenuşie întun. şi cu ştrafurî „	„	34—44

Costumuri pentru băeţi:

Costumuri de marine din şeviot vênăt	coroane	—20
„ din cangarn, cenuşiu, vênăt	„	—22
ori drapp	„	—18
Costumuri de şcoală din şeviot de Zsolna	„	16—24
Costum de vênători din loden cenuşiu	„	16—25
Costum pentru băeţi cu pantalonî scurţi	„	22—35
din stofă cu ştrafurî	„	13—18
Costum pentru băeţi cu pantalonî lungi	„	
Pardesiu v. întunecat şi drapp pentru	„	
băieţi	„	

Comande de haine după măsură se efectuesc prompt.

4⁰/₁₀**BANI!**4¹/₂⁰/₁₀

pe realitate și bunuri cu 4—4¹/₂% amortizațiune la locul I. și II. fără
spese anticipative, precum și credit personal exoperează grabnic,
culant și sigur

PHILIPP GRÜNWARD,

Agentură de bancă, Incasso,

Biuro de informațiuni

320

TEMESVÁR, Józsefváros, Küttl-tér Nr 5.

Maî departe mijlocesc vinderea și cumpărarea de case, bunuri, cafenele,
hoteluri, restaurante, prăvălii de tot felul; am prenotate case pentru
vânzare dela 2000—140.000 coroane depunerii favorabile de capitaluri
cu 7¹/₂—8% venit curat, vindere de pământe etc., arende de pământe
dela 100 jugăre în sus.

4¹/₂⁰/₁₀4⁰/₁₀**Nouă ferărie în Arad.**

Am onoare a aduce la cunoștința On. Public, că am
deschis în

ARAD, piața Boșos Béni Nr 6**o nouă ferărie**

cu articoli fabricație proprie, și parte comandați din locuri de
primul rang.

Primesc comande de turnătorie și obiecte de arangia-
mente pentru mori, anume ventiluri de moară și petri de
moară.

Fer bătrân și metale se cumpără în ori-ce cantitate.
Cărbuni de fag se pot căpăta pentru prețuri estine.

Rugând prețiosul sprijin rămân cu stimă:

Szántó Izidor

fabricant de fer și oțel în Ujdzsna.

324

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a m. on
public, că pe **Strada Weitzer János Nr. 19,**
casa Doamnei ved. Dr. Petkó, am deschis un

atelier de tapiserie și înfrumșetare

corespunzător intru toate recerînțelor de azi.

După o experiență de mai mulți ani câștigată prin pră-
văliile de acest fel în Arad, precum și în urma legăturilor
mele cu cele dintâiu fabrice, am ajuns în poziția plăcută, să
satisfac pretenșionilor celor mai înalte ale on. public în această
privință.

Primesc arangierea completă de hoteluri, restaurante,
după moda cea mai nouă, prompt și pentru prețuri culante;
primesc renovări, reparațiuni și obducerea de biliarde etc.

Rugând sprijinul binevoitor al on. public, rămân

Cu deosebit respect:

330

SZILVÁSY ISTVÁN, tapetier**MÁRTONYI VICTOR**

tinichier de zidiri și arte, instalator de apaducte.

Se recomandă mult onoratului public pentru pre-
starea de ori-ce lucrare de tinichier.

Prețuri solide. — — Esecutare promptă.

Distins cu premiu la expoziția milenară.

Stipendiu de Paris.

Cu stimă:

334

MARTONYI VICTOR**ARAD. Local: Piața Boros-Béni Nr. 2.****Locuința: Strada Sárossy Nr. 2.**

(Casa d-lui Purcariu).

Casa de modă

cea mai estina, solida și prevenitoare.

Stofe admirabile pentru haine, postavuri
pentru costumuri, tot felul de articoli pentru
haine, înfrumșetări și asortiment bogat de
brodării.

— Trimit mostre în provincie gratuit. —

Comandele se efeptuesc prompt și grabnic

Nr. Telefonului 10. 343

HOFFMANN SANDOR

(Edificiul teatrului).

Ocașione excepțională!

Din cauza zidirei și câștigării de local, vin-
dem pentru prețuri originale de fabrică:

Servicii de prânz, de cafea, de ceai și de mocca.
Ceașce de cafea, ceai și de mocca în sute de feluri.
Farfurii, tot felul de etaloane (blide) și ștelage
pentru fructe și aluatură.

SERVICII DE STICLA fabricate excelente din țeară și din străinătate.
STICLE, PAHARE, FARFURII DE STICLA dela cele mai simple până la
cele mai fine.

SERVICII Pentru LICORURI, VIN, ȘI BERE colorate ori din sticlă de cristal.
Obiect de lux și folosire de alpaca și argint de China, execuțiunea cea
mai modernă.

Obiecte de lux, vase, figuri etc. din porțelan fin, maiolica și fayence. —
Vase de nichel, mărfuri de metal, articol pentru arangierea de culine. —

Tasuri pentru servirea de licor, și altele din lemn, sticlă și metal.
Requisite de mâncare din alpaca, ori argintate ori nickelizate, fabricate
din țeară.

Lămpi: Pentru saloane, dormitor, refectorii, birouri, pentru
apartamente de biliard și cabinete de lectură: Pentru
restaurante, localuri de grădină și buline. Cu luminare electrică, de gaz,
acetylen, petrol ori spirt

Ocașione binevenită dar foarte scurtă pentru cumpărarea de
trusouri, și alte lucruri pentru arangierea de locuințe, ville,
verande și locuințe de câmp. 308

Gebhart J. és Fia.

ARAD, Andrásy-tér 16 szám.

Fondat la 1850 Nr. Telefon. de stat și com. 219.

Comande din provincie se esecută prompt și la
moment. Izvor potrivit pentru revinzători, uiegari,
măsari și restaurante.

— Intreprindere de sticlărie. —

Cea mai mare fabrică de zidiri de mori și mașini
pentru mori în Ungaria de sud alii

Anton W. Saackl

ARAD, Fa-utcza I sz.

327

Primește :

nouă arangisme și reconstrucțiunile de tot felul de mori de vapor și de apă pentru măcinat fin globuros și mai puțin fin pentru măcinatul de gris, arangimente de mori pentru stoarcerea de ulei, pentru despoierea orezului de coajă, mori automate etc.

Fabrică :

tot felul de mașini pentru mori, mașini pentru gris și pentru scoaterea simburilor din fructele pentru desert, pentru stoarcerea poamelor, mașine pentru cernerea făinei, cicloane etc.

Furnisează :

Sită plană pat. Seck. Mașine pentru gris și despoierea poamelor de desert, patent Seck.

Scaune pentru cilindre de mori, mașine de ascuțit și curățirea coajei, patent Seck. etc.

Petre de mori franceze sistemul Trapp pentru ori-ce scop de măcinare, și tot felul de articoli pentru mori.

Dispune :

de numeroase și cele mai bune referențe și scrisori de recunoștință asupra zidirilor de mori.

Prețuri moderate!

Lucru solid!

Cea mai bună construcție!

Kőszeghy Sándor

tinichier.

Arad, Boros Béni-tér 6.

(Casa Vanicsek)

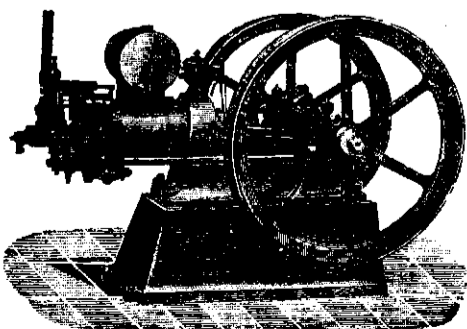
325

Primește tot felul de lucru de tinichea, (reparații de apeduct) dela execuția cea mai simplă până la cea mai artistică. Ori-ce reparație se face prompt și grabnic.

— Lucru remarcabile de specialitate, prețuri culante. —

Numărul Telefonului 86.

Birou de mecanica și atelier de mașini.
Intreprindere de instalațiuni
de gaz și apaducte.

BEER ISTVÁN

inginer privat.

318

TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS, Küttl-tér

Tot felul de instalațiuni de iluminare de ori-ce sistem, deposit de reflectori, instalațiuni de băi și closete.

Executare specializată de reparațiuni de mașine și c. zane.

Planuri și bugete gratuite.

Numărul Telefonului 86.

Biroul de credit reforme și de încasare
Seidl és Matiegka

Temesvár-Józsefváros, Küttl-tér 3 szám.
dă informațiuni și deslușiri confidentiale atât în afaceri deosebite cât și despre lucruri private de pretutindeni în țeară și străinătate, în modul cel mai conștiincios și discret.

Primește

319

contra honorar moderat afaceri de încasare dela comercianți și industriași, încasarea pretensiunilor dubioase pe cale pacinică ori procesuală, mai departe

Nou magazin de mobile în Arad.

Szabadság-tér 17. szám.

Am onoare a aduce la cunoștința p. o. public, că azi am deschis în Arad un magazin de mobile sub firma improscolată a lui

FISCHER J.

care magazin este filiala magazinului de mobile din Timișoara, existent deja de 28 ani.

În urma principiului meu, a experiențelor mele multiple câștigate și a capitalului de circulațiune suficient mă aflu în poziția plăcută să satisfac tuturor cerințelor on. public pe deplin.

Când îmi iau voia a recomanda noua mea întreprindere prețiosului sprigin al on. public, promit că voi năsi să binemerit de încrederea binevoitoare a on. public prin serviciu prompt, prețuri culante și marfă ndigenă de calitate inexceptionabilă.

312

Cu deosebită stimă :

FISCHER J.

măstru tapersier.

Cursul pentru pregătirea mai departe a tinerilor
al lui

CZOBOR OTTO, ARAD.

Pregătește pentru examenul de admisiune la obținerea dreptului de voluntariat.

În curs funcționează profesori de forță. De plasarea elevilor din provincie se îngrijește direcțiunea cursului. La recerșări servește cu informațiuni

358

CZOBOR OTTÓ

conducătorul cursului.

— Kossuth-utcza Numărul 41. —

mijloc este

afaceri de împrumut și financiare, achitări de datorii, preșum și viadrea și cumpărarea de bunuri și calitate.

Escompturi de cambii. Losuri în rate.

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. t. public, că pe Strada Kossuth Nr. 43 în Arad a trecut în posesiunea mea

prăvălia de faur

(mai înainte a lui Stamberger Jozsef)

După o experiență de mai mulți ani câștigată în faărici din Budapesta și Viena, am ajuns în plăcuta situațiune să pot îndeplini tot felul de lucrări dela cele mai simple până la cele mai complicate prompt și pentru prețuri foarte culante.

Rugând binevoitorul sprijin al onor. public, rămân Cu deosebit respect:

Végh István

măstru mäsar.

357